

นโยบายการค้าเสรี : ได้หรือเสีย? ดีหรือเลว?

การอภิปราย

เรื่อง นโยบายการค้าเสรี : ได้หรือเสีย ? ดีหรือเลว ?

ผู้ดำเนินการอภิปราย

- ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ประธานกรรมการและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จี เอฟ จำกัด (มหาชน)

ผู้ร่วมอภิปราย

- นายวิโรจน์ ภูตระกูล รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- ดร.พรายพล คุ่มทรัพย์ รองศาสตราจารย์คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี

ในเช้าวันนี้เราจะพยายามตอบคำถามที่ตั้งเอาไว้เกี่ยวกับเรื่องการเปิดเสรี ที่จริงผู้ถามคงไม่ต้องการให้ตอบว่าดีหรือเลว เพราะกำลังเปิดและต้องเปิดอยู่แล้ว ท่านคงอยากรู้ว่าจะเปิดอย่างไรถึงจะดี

สำหรับผู้เข้าร่วมรายการ มีอยู่ 3 ท่าน ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ ซึ่งพวกเรารู้จักกันดี ท่านเป็นอาจารย์ที่คณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ท่านเป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการทุน ท่านต่อมา ดร.พรายพล คุ้มทรัพย์ จากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นี่เป็นนักเศรษฐศาสตร์แท้ สุดท้ายก็คือ คุณวิโรจน์ ภูตระกูล เป็น ดร.กิตติมศักดิ์ คุณวิโรจน์นี่เดิมอยู่ที่บริษัท ลีเวอร์บราเธอร์ ขณะนี้ท่านเกษียณแล้วและได้มาเกี่ยวข้องกับธุรกิจในกลุ่มบริษัทบุญรอดและกลุ่มเซ็นทรัล

วันนี้ผมทำหน้าที่เป็นประธาน ผมอยากจะตั้งประเด็นสำคัญซึ่งที่จริงท่านทั้งหลายได้ชมสไลด์ไปเมื่อสักครู่นี้ได้ตั้งประเด็นไปมากพอสมควรแล้ว ผมอยากตั้งประเด็นเพิ่มเติมเล็กน้อย ที่จริงโจทย์ที่เรามีอยู่ขณะนี้ว่าเปิดเสรีดีหรือเลว เปิดอย่างไรถึงจะดีนั้น เป็นเรื่องที่กำลังกล่าวขวัญกันอยู่ทั่วไปในประเทศต่างๆ ในวงการต่างๆ ของโลก เพราะว่ามันมีขบวนการที่จะทำให้การเปิดเสรีเป็นจริง และเร็วขึ้นเป็นลำดับ ไม่ว่าจะเป็นขบวนการของ GATT WTO หรือขบวนการ Regional Cooperation ทั้งหลายในรูปของ APEC ASEAN หรือ AFTA ล้วนเป็นขบวนการที่สอดคล้องกับเรื่องการเปิดเสรีทั้งสิ้น ที่ต้องมีขบวนการมากก็เพราะว่าปัญหาการเปิดเสรีมีมากมาย เพราะคนส่วนใหญ่ในโลกนี้คงยังไม่ค่อยมั่นใจว่ามันดีหรือเปล่า ดังเช่นที่กระทรวงพาณิชย์ได้ตั้งคำถามไว้ ทั้งนี้ก็คงจะเป็นเพราะว่าการเปิดเสรีมีมุมมองด้วยกันหลายมุม

ถ้ามองในทางเศรษฐศาสตร์ คำตอบบอกว่าเปิดเสรีนั้นดี ถ้าหากว่ากลไกการตลาดทำงานอย่างเต็มที่ ในกรณีที่กลไกการตลาดทำงานบกพร่อง หรือที่ภาษาเศรษฐศาสตร์เรียกว่า market failure การเปิดเสรีก็ไม่อาจทำให้เกิด welfare สูงสุดได้เช่นเดียวกัน ในกรณีที่มี market failure เช่น มีอำนาจผูกขาด หรือกรณีที่สินค้าบางตัวเป็น natural monopoly การเปิดเสรีก็ไม่อาจทำให้เกิด welfare สูงสุดได้เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ก็ยังมีข้อที่ต้องถามกันอยู่ว่าการแข่งขันในโลกนี้มี market failure หรือไม่ อนุญาตให้กลไกการตลาดทำงานเต็มที่จริงหรือไม่ ถ้าคำตอบว่าไม่จริงเพราะการเปิดเสรีก็มีความได้เปรียบเสียเปรียบเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นแม้แต่มุมมองทางด้านเศรษฐศาสตร์ก็ยังไม่สามารถที่จะเอาชนะได้โดยไม่มีเงื่อนไข มุมมองทางเศรษฐศาสตร์บอกว่าดี ถ้าหากว่ากลไกของตลาดทำงานและเราก็สามารถใช้กราฟพิสูจน์ได้เลยว่าความอยู่ดีของประชาชนนั้นจะเพิ่มขึ้นเท่าใด และอย่างไร

อีกมุมมองหนึ่งคือมุมมองทางด้านธุรกิจ ซึ่งบางคนไม่ค่อยชอบ เพราะฉะนั้นที่บอกว่าเสรีกันแม้แต่ในขบวนการ APEC ก็ตาม ทางด้านนักธุรกิจก็อยากเสรีในเชิงของการส่งออก คือถ้าส่งออกไปแล้วก็ขอเสรี ขอไม่ให้ใครแข่งกับเรา แต่ถ้านำเข้าก็ไม่ค่อยชอบเสรี ในทางธุรกิจถ้าเราคิดในระยะสั้นก็ไม่ค่อยชอบเสรี ชอบอภิสิทธิ์ ชอบสัมปทาน ดังนั้นเราจะพบว่าในขบวนการค้าเสรีก็จะมีนักธุรกิจกลุ่มหนึ่งต่อต้านอย่างแน่

อีกมุมมองหนึ่งก็ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจนี้เป็นเรื่องค่อนข้างจะสากล แต่การเมืองเป็นเรื่องภายในประเทศ ทำอย่างไรจึงจะได้เสียงสนับสนุนมาเป็นนักการเมืองมาเป็นนักบริหารประเทศชาติ ในทางการเมืองนี้ถ้าหากเสรีแล้วไม่ได้คะแนนก็ไม่อยากให้เสรี เช่น ญี่ปุ่น ระบบการเมืองของญี่ปุ่นนั้นชัดเจนว่าเขามีการเลือกตั้งซึ่งต้องพึ่งคะแนนในชนบทมาก เมื่อพึ่งชนบทมาก ชนบทผลิตสินค้าแข่งในโลกไม่ได้ ชาวญี่ปุ่นแข่งในตลาดโลกไม่ได้ ก็ไม่อยากให้เสรี ญี่ปุ่นนี้การเมืองไม่สนับสนุนเสรี ในเชิงการเมืองก็ตอบสนองความต้องการภายในประเทศเป็นสำคัญ

สรุปก็คือคำว่าเปิดเสรีในแต่ละมุมมองมีคำตอบไม่เหมือนกัน ความจริงเป็นเรื่องยากในการที่จะทำให้เกิดขึ้นและในการที่จะทำให้ข้อคิดเห็นนั้นสอดคล้องกันได้ ในเมื่อการเปิดเสรีเป็นเรื่องที่มีหลายมุมมองอย่างที่ผมเรียนให้ทราบ คนที่จะวิเคราะห์เรื่องนี้เริ่มต้นได้เหมาะสมที่สุดก็คือคนที่ชอบมองจาก 3 มุม คือ ทั้งทางเศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเมือง ขอเชิญ ดร.สมชาย

ดร.สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์

ขอบคุณครับ ผมคงจะขอแบ่งประเด็นหลักๆ ออกเป็น 3-4 ประเด็น ก่อนที่จะตอบว่าเสรีดีหรือไม่เราต้องตั้งคำถามว่าหลีกเลี่ยงได้หรือไม่ หลังจากนั้นเราก็จะมาพูดว่าเสรีนั้นดีหรือไม่และเสรีจริงไหม และถ้าเสรี แล้วเป็นเสรีแบบ static หรือ dynamic เพราะว่าการมองเสรีในวันนี้ไม่ใช่เสรีทางการค้าแล้ว เพียง 2 ปี เขตเสรีทางการค้ากำลังก้าวอย่างมาสู่เสรีบริการ แต่แทนที่จะเรียกว่าทิศทางไปสู่ common market อาจเรียกว่า closer economic integration เพราะฉะนั้นตัวนี้มันมีพลวัตของมัน ประเด็นสำคัญคือ ถ้าหากว่าต้องเผชิญกับการท้าทายในลักษณะนี้ การดำเนินนโยบายควรจะเป็นอย่างไร

ขอเริ่มต้นจากสิ่งที่เราเรียกว่าการค้าเสรี จริงๆแล้วมันมีความหมายมากกว่าที่เราเห็น เพราะการค้าเสรีนั้นมันหมายถึงการไม่มีอุปสรรคการค้า ไม่มีภาษีศุลกากร ไม่มีโควต้า ความจริงเขตการค้าเสรีอาเซียนจะเรียกว่าการค้าเสรีไม่ได้ เพราะว่ายังมีภาษี 5 เปอร์เซ็นต์เหลืออยู่ การค้าเสรีตัวนี้เห็นได้ชัดว่ามันไม่ได้เสรีเลยทีเดียว ภาพของเสรีที่เกิดขึ้นนั้นมันอีกภาพหนึ่งของการกีดกันในหลายรูปแบบ WTO อาจจะทำให้การกีดกันนั้นเป็นธรรมขึ้นบ้าง เช่น ในเรื่องการทุ่มตลาดจะอย่างไรให้เป็นธรรม ก็มีการจัดตั้งองค์กรที่ให้ความเป็นธรรมขึ้นมา ซึ่งการมีองค์กรอันนี้แสดงให้เห็นชัดว่ายังมีการกีดกันอยู่ใน

แห่งของมาตรา 301 หรือ AD&CVD และยังมีมิติใหม่ๆ ของการกีดกันในแง่ของสภาพแวดล้อม มาตรฐาน และสิทธิมนุษยชน เพราะฉะนั้นภายใต้เสรีเราต้องยอมรับว่ามันยังมีการกีดกันในหลายๆ รูปแบบ

ประการต่อไป สิ่งที่เราบอกว่าเสรีนั้นเป็นการกีดกันมาจากภายนอกทั้งนั้น มันก็สร้างแรงกดดันต่อไปเพื่อสร้างความมั่งคั่งของโลกที่เสรียิ่งขึ้นที่เรียกว่า economic grouping เพราะฉะนั้นหลังปี 1989 พร้อมกับโลกที่เปิดกว้างในทางการเมือง พร้อมกับการสิ้นสุดของยุโรปตะวันออก และการขยายตัวของ globalization และผลสำเร็จของ WTO จึงมีการรวมกลุ่มใหม่ๆ เข้ามา ที่เก่าๆ ก็เลิกขึ้น มี EU, NAFTA, AFTA, CEFTA และการรวมกลุ่มในลาตินอเมริกา เพราะฉะนั้นภาพอันนี้เองที่สร้างแรงกดดันขึ้นมาอีกทำให้เสรีและลึกซึ้งยิ่งขึ้น คือเสรีจากการค้าขยายไปสู่การบริการ และในที่สุดขยายไปสู่ปัจจัยการผลิตอย่างอื่นด้วย เพราะฉะนั้นแรงกดดันจากภายนอกตัวนี้เป็นแรงกดดันอันหนึ่งซึ่งถามว่าเราหลีกเลี่ยงได้ไหม คำตอบก็คือเราหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากแรงกดดันจากภายนอกจะสร้างแรงกดดันจากภายในอีก 2 ตัว ดูตัวอย่างจากพม่าและเวียดนาม ประเทศเหล่านี้เดิมไม่เสรี แล้วเกิดอะไรขึ้น อัตราการเจริญเติบโตขยายตัวช้ามาก และมีปัญหา เพราะอยู่ใกล้ประเทศที่มีอัตราเจริญเติบโตเร็วแต่ในส่วนของคุณๆ ไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อการเรียกร้องในทางการเมืองได้ เพราะฉะนั้นคุณต้องทำให้เศรษฐกิจไปได้ดี และจะต้องมีความสามารถในการแข่งขัน ในกรณีนี้คุณต้องการเงินทุน ต้องการเทคโนโลยี เพราะฉะนั้นประเทศปิด ไม่ว่าพม่าหรือเวียดนาม จึงเกิดแรงกดดันจากภายในอีกแรงหนึ่งทำให้ต้องเปิดเสรี แรงกดดันตัวนี้เองทำให้เกิดกลุ่มเสรีขึ้น แรงกดดันที่จะให้เปิดเสรีจึงมาจากทั้งภายนอกและภายใน ฉะนั้นการเปิดการค้าเสรีไม่ควรพิจารณาเพียงแต่ว่าดีหรือไม่ดี ต้องถามว่าหลีกเลี่ยงได้ไหม คำตอบว่าหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถามว่าซื้อเวลาได้ไหม ซื้อได้ และการเปิดนั้นจะเปิดกว้างหรือแคบได้ไหม คำตอบคือได้ ถ้าเราสามารถที่จะดำเนินการอะไรต่างๆ ให้เหมาะสม

ตัวที่กำหนดทิศทางที่จะให้เปิดเสรียิ่งขึ้น คือ 4 I I ตัวแรก Investment I ตัวที่สองคือ Information Tecnology ซึ่งเป็นตัวที่สร้างแรงกดดันต่อการถ่ายเททางด้าน investment ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะสร้างแรงกดดันต่อ I ตัวที่ 3 คือ Industry มาถึงจุดๆ หนึ่งอุตสาหกรรมอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ในบ้าน สมัยก่อนเราบอกว่าถ้าคุณเป็น host country แรงกระตุ้นให้มีการลงทุนโดยตรงจะมาหาเอง เดียวนี้ไม่แล้ว host country ต่างๆ ไม่สามารถเป็นตัวกำหนด คนกำหนดก็คือบริษัทข้ามชาติซึ่งเขาจะไปดูทุกจุดที่เขาคิดว่าได้เปรียบ และในการได้เปรียบนั้นก็ไม่มี ความจำเป็นเลยที่จะต้องไปตั้งสิ่งที่เราเรียกว่า S.D.U. (Strategy Designate Unit) ในประเทศนั้นๆ อย่างสมัยก่อนเพราะเขาสามารถจะใช้ระบบ design จากอันหนึ่ง ใช้จุดที่มีต้นทุนหรือ endowment เหมาะสม แล้วมา assemble ได้ I ตัวที่ 4 Individual Consumer ก็จะเข้าถึงสิ่งนี้ ได้เห็นความหลากหลายของโลก สามารถจะเห็นสิ่งที่ดีที่สุด และสามารถจะได้อะไรที่ดีที่สุด คือ the best and the cheapest ซึ่งในกรณีนี้มันจะสร้างแรงกดดันต่อจากภายในของผู้บริโภค และธุรกิจที่จะต้องตอบสนองในการที่จะ get the best and

the cheapest ในโลกซึ่งพรมแดนทางการเมืองหายไป พรมแดนทางเศรษฐกิจถูกแรงกดดันจากหลายๆทาง การที่คุณจะเข้าถึงทรัพยากรที่ถูกที่สุดได้ คุณจะต้องเปิดตัวเองด้วย 4 I ที่ผมได้พูดถึงนี้เป็นแรงกดดันที่นำไปสู่การผสมผสานระหว่างแรงกดดันจากภายนอกในรูปแบบของ WTO และ economic grouping และแรงกดดันจากภายใน

ผมได้เรียนว่าการเปิดเสรีเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้ามองว่าชะลอได้ไหม และมีเงื่อนไขในการเปิดได้ไหม ผมคิดว่าเป็นเรื่องของแต่ละประเทศทำได้ แต่จะทำได้แค่ไหนขึ้นอยู่กับ positioning ของตัวเอง ถ้ามองว่าการเปิดเสรีที่เราพูดถึงเป็นการเปิดเสรีภายนอก แต่ขณะเดียวกันเราปฏิเสธไม่ได้ว่าทันทีที่คุณเปิดให้ต่างประเทศเข้ามา คนจากข้างในเขาจะบอกกับตัวเองว่าทำไมให้คนต่างชาติทำได้ แล้วผมล่ะ เพราะฉะนั้นจะสร้างแรงกดดันให้เปิดเสรีภายใน การยกเลิกการผูกขาดต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การที่รัฐจะต้องลดตำแหน่ง หรือ privatization ในหลายๆรูปแบบ อันนี้คือการเปิดเสรีภายในซึ่งเป็นผลมาจากการเรียกร้องของภาคเอกชนในการที่จะให้มีการลดการผูกขาด เพราะฉะนั้นอันนี้ก็เป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผมอยากจะกราบเรียนว่าการเปิดเสรีนั้นไม่ได้เป็นลักษณะสติดัตย์และไม่ได้จบที่เขตการค้าเสรี ซึ่งดูได้จากตัวอย่างของสหภาพยุโรปที่เริ่มต้นในลักษณะประชาคมถ่านหินและเหล็ก ต่อมาขยายไปสู่ EEC ครอบคลุมการค้ารวมทั้งปริมาณด้วย หลังจากนั้นพัฒนาไปสู่สหภาพยุโรปเพื่อที่จะเป็น single market ขยายจากสินค้าไปสู่การบริการ เงินทุน และแรงงาน อย่างช้าที่สุดในปี 1999 จะบรรลุสิ่งที่เรียกว่าการประสานนโยบายในด้านการเงิน เศรษฐกิจ และการเมือง หรือ European Monetary, European Economic Union และ European Political Union เพราะฉะนั้นถ้ามองว่าการค้าเสรีที่เรา กำลังประสบอยู่จะจบอยู่ที่สินค้าไหม เป็นไปไม่ได้ ทันทีที่สินค้าเคลื่อนย้ายแค่ 2 ปีที่ผ่านมา โครงสร้างการส่งออกของไทยเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ ก่อนหน้านั้นคู่ค้าสำคัญอันดับหนึ่งของเราคือ ญี่ปุ่น ตามมาด้วยสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกาและอาเซียน ปีนี้อาเซียนขึ้นมาเป็นคู่ค้าอันดับ 2 ของไทย เหตุผลสำคัญก็คือเมื่อมีการเปิดเขตการค้าเสรีของอาเซียนซึ่งมีผลตั้งแต่ปี 2536 หลายๆ ประเทศได้มีการเร่งลดภาษีมากกว่า fast track นี่เองที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการค้า เพราะฉะนั้นพลวัตตัวนี้มันอธิบายอะไร ตัวแรก พลวัตตัวนี้จะมีความหนาแน่นและความถี่ซึ่งจะทำให้การค้าเสรีในกลุ่มอาเซียนเร็วขึ้น พลวัตตัวนี้ไม่ใช่เป็นแค่พลวัตในเชิงปริมาณคือสูงขึ้น แต่เป็นพลวัตในเชิงคุณภาพ เพราะทันทีที่การค้าขยายตัว หนีไม่พ้นการเงิน และที่สำคัญที่สุดคือการลงทุน เพราะทันทีที่การค้าขยายตัว จะตามมาด้วย branch และ joint venture โดยอัตโนมัติ การค้าตัวนี้ไปสู่การลงทุน ตามมาด้วยการเงิน ตลาดหุ้นและบริการ เพราะฉะนั้นผมอยากจะกราบเรียนว่าพลวัตของการค้าเสรีจะนำไปสู่แรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่ความร่วมมือและการเปิดเสรีในด้านปัจจัยการผลิต ตามเงื่อนไขเวลาและความเหมาะสม และหนีไม่พ้นการเคลื่อนย้ายบุคคลากร อย่างน้อยที่สุดจะมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายมากขึ้น เราจะได้ใช้สิ่ง

ที่เป็นปัจจัยการผลิตของประเทศจีน พม่า หรืออินโดจีนให้เป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างศักยภาพ ในกรณีนี้แต่ละประเทศจะต้องนำเอาส่วนที่ดีที่สุดออกมา ส่วนที่ดีที่สุดคืออะไร หนึ่งในดิน ทรัพยากรธรรมชาติ สอง ทรัพยากรมนุษย์ สาม สิ่งที่จะทำให้ที่ดิน ทรัพยากรและทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่า คือเทคโนโลยี สามตัวนี้เราสามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ได้หรือไม่ ณ จุดใดจุดหนึ่งเราอาจจะแข่งขันไม่ได้ แต่เราอาจจะใช้เวลานานเวลาต่อสู้ขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้นการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันเป็นหัวใจสำคัญ ขณะเดียวกันก็ต้องดูว่าจุดเหมาะสมของเราในการที่จะแข่งขันอยู่ที่ไหน เพื่อที่จะผสมผสานส่วนที่ดีที่สุดในการต่อรองและใช้กลยุทธ์เพื่อที่จะเผชิญกับการท้าทายจากการแข่งขัน หัวใจสำคัญในตัวนี้ก็คือการสร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปิดเสรีที่จะมีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น ในการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันเราต้องดูว่าปัจจุบันจุดแข็งของเราอยู่ที่ไหน ก่อนหน้านี้เรามีจุดแข็งในด้านแรงงาน แต่ตอนนี้อุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือแรงงานมันเป็นไปไม่ได้แล้ว ที่ผ่านมามีการปรับโครงสร้างทางด้านอุตสาหกรรม 2 ครั้ง ปี 2529 เป็นครั้งแรกที่สัดส่วนการส่งออกของเราเป็นสินค้าอุตสาหกรรมถึง 55 เปอร์เซ็นต์ ปัจจุบันนี้ 80 เปอร์เซ็นต์ การปรับโครงสร้างทางด้านอุตสาหกรรมครั้งที่ 2 เกิดขึ้นเมื่อปี 2533 ซึ่งในช่วงนี้เองเราจะเห็นว่าสัดส่วนการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากและที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มน้อยลง สถานะของเราในตอนนั้นก็คือเราเสียเปรียบในแง่ของทรัพยากรในบางส่วน และเสียเปรียบในด้านแรงงาน สู้อุตสาหกรรมเพื่อนบ้านอย่างจีน เวียดนาม อินโดนีเซียไม่ได้ แต่ขณะเดียวกันเราก็มีศักยภาพในแง่ของทรัพยากรที่มีความรู้มากกว่ากลุ่มประเทศเหล่านี้ เพราะฉะนั้นเรามีทุนและมีนักธุรกิจซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่า ผมคิดว่าตำแหน่งของเราถ้าจะว่ากันไปแล้วอยู่ตรงกลาง นั่นคือเรามองตำแหน่งของเราอยู่ที่การผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม แต่ไม่ใช่ hi-tech เป็นขั้นตอนระหว่างกลางที่กำลังจะพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไป เพราะฉะนั้นนโยบายของภาครัฐเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันในอนาคตไม่ใช่เพียงแต่ดูในแง่สถิติต้องดูไปข้างหน้า

นโยบายของภาครัฐผมคิดว่าประการแรกหนึ่งไม่ผัน value added คุณก็คือ value added ในแง่ของบุคคลากร เพราะฉะนั้นในเรื่องของการศึกษาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่รัฐบาลทำอยู่นั้นเป็นเส้นทางที่ดีแต่ไม่พอ เพราะประชากรอีก 60 เปอร์เซ็นต์ที่มาจากภาคเกษตร และที่จะออกจากภาคเกษตรมาอยู่ภาคอื่นๆ นั้นไม่สามารถที่จะเรียนได้ เพราะฉะนั้นจะต้องเสริมในแง่การศึกษาให้ทั่วถึงที่เรียกว่า community education เป็นลักษณะการศึกษาที่ variable เพราะฉะนั้นการศึกษาตัวนี้เป็น การเสริมสร้างมูลค่าเพิ่ม

อันที่สอง เทคโนโลยี เทคโนโลยีของเราเป็นเทคโนโลยีที่ยิมเขามา เราไม่มีเทคโนโลยีของเราเอง เพราะฉะนั้นต้องมีการปรับปรุงเทคโนโลยีของเราให้สอดคล้อง เพื่อที่จะมารองรับกันในอนาคต

ประการที่ 3 การจะเสริมสร้างเทคโนโลยี เสริมสร้างการแข่งขันในแง่ต้นทุน จะต้องมีการสร้าง infrastructure ยกตัวอย่างคุณจะทำเขตส่งเสริมการส่งออกทางภาคเหนือได้อย่างไรถ้าไม่มีเส้นทางรถไฟจากเด่นชัยขึ้นไปทางเชียงรายและไปต่อกับยูนาน ไม่มีถนนต่างๆ ที่จะเชื่อมโยงไปสู่สุวรรณเขต และดานัง

ประการที่ 4 ต้องเสริมสร้างในแง่ของภาษีเพื่อที่จะเปิดโอกาสให้อุตสาหกรรมได้มีการแข่งขัน ประเด็นต่อไปก็คือ ในด้านนโยบายต่างประเทศ นอกจากจะดำเนินการทางการทูตคือเสริมสร้างศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะหมายถึงการรวมกลุ่มแล้วจะต้องมีการปรับโครงสร้างของภาครัฐให้มีความกระชับให้มีความร่วมมือระหว่างกระทรวงต่าง ๆ และมีความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน

ในส่วนสุดท้าย ภาคเอกชนจะต้องทำอะไรบ้าง เนื่องจากโลกเปิดเสรีมากขึ้น หัวใจสำคัญของการค้าในแง่ของธุรกิจมีอยู่ 2 ทาง ทางหนึ่งคือทำให้กำไรต่อหน่วยมากขึ้นหรือต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุด เพราะ margin จะน้อยลง อีกทางหนึ่งเราสามารถสร้างความแตกต่างได้เรียกว่า product differentiation ซึ่งก็หมายถึงต้องมี brand name มีเทคโนโลยี และมีอะไรหลายๆ อย่าง ต้นทุนต่อหน่วยตรงนี้จะนำไปสู่ 3 กลยุทธ์ กลยุทธ์ประการแรกคือ จะต้องมีการปรับโครงสร้าง เพราะคุณกำลังเผชิญกับการแข่งขันของลูกค้าที่ต้องการ the best and the cheapest แต่ขณะเดียวกันมีเงื่อนไขที่ถูกกระตุ้นด้วย information technology เพราะฉะนั้นในแง่ของธุรกิจจะต้องทำให้ต้นทุนต่อหน่วยถูกที่สุดด้วยการปรับโครงสร้างของระบบที่จะให้มี efficiency ใช้บุคลากร ทรัพยากร และเงินให้น้อยลงขณะเดียวกันให้ได้ผลผลิตเท่าเดิม โครงสร้างการปล่อยสินเชื่อที่ยืดยาวก็ทำให้สั้นลง อันนี้เรียกว่า down sizing efficiency เพื่อให้ต้นทุนต่อหน่วยถูกที่สุด

กลยุทธ์ประการที่ 2 ประสิทธิภาพเท่านั้นยังไม่พอ เพราะสิ่งที่กำลังเผชิญคือคนที่ซื้อของจากเราคาดหวังว่าการให้บริการต้องดีขึ้นและเร็วขึ้น เพราะฉะนั้นการปรับตัวของธุรกิจต้องตามด้วย effectiveness คือ ลดต้นทุนต่อหน่วย ขณะเดียวกันผลผลิตมากกว่าเดิมทำให้คนพอใจมากขึ้น การที่จะผสมผสานระหว่าง effectiveness กับ efficiency หมายถึงการปรับกระบวนการซึ่งเราเรียกว่า re-engineering คือทำให้องค์กรดีขึ้น

กลยุทธ์ประการสุดท้าย การเปิดกว้างในแง่ของธุรกิจคือนักธุรกิจจะไม่ยึดหลักการบริหารและ product line เดิม ต้องขยายส่วนแบ่งตลาดโดยใช้สิ่งที่เรียกว่าต้นทุนต่อหน่วยเพื่อที่จะเพิ่มส่วนแบ่งให้มากขึ้น เท่านั้นยังไม่พอจะต้องนึกถึง opportunity share เพราะโลกในอนาคตเป็นโลกที่เปิดกว้างมหาศาล เป็นโลกที่คุณจะต้องเข้าไปเห็นก่อนและ sensitive ต่อสภาพแวดล้อม เพื่อที่จะรู้ว่าโอกาสอยู่ตรงไหนและพัฒนาตรงนั้น ซึ่งจะนำไปสู่ reinventing industry คือเป็น market leader ขอยกตัวอย่าง

เป็นรูปธรรมของธุรกิจที่ทําอย่างนี้ ก่อนหน้านี้เราจะเห็นการต่อสู้กันในแง่ของ department store แต่ CP บอกว่าผมเอาจุดที่คนมองไม่เห็นคือ opportunity share เพราะฉะนั้นเขาขยาย Seven Eleven กับ Macro การขยายตัวนี้ทําให้โลกของการค้าส่ง-ค้าปลีกปั่นป่วน โครงสร้างเปลี่ยนจากร้านเช่าเป็นกลุ่มใหญ่ๆ นำด้วย CP ซึ่งเป็นเจ้าตลาด และนำไปสู่การรวมตัวระหว่าง Central กับ Robinson และอีกหลายๆ กลุ่ม อันนี้แหละที่เรียกว่า opportunity share กับ reinventing Industry โลกที่เกิดขึ้นตรงนี้นักธุรกิจจะต้องมองถึงอนาคต และการปรับโครงสร้าง ขณะเดียวกันก็ไปหา opportunity share จาก AFTA และ APEC ที่กำลังขยายตัวมากขึ้น ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ทางนักธุรกิจและนักการเมืองจะต้องเตรียมตัว โดยเฉพาะทางด้านภาครัฐนั้นจะต้องเสริมสร้างให้เอกชนสามารถที่จะทําในสิ่งเหล่านี้ได้คือสร้างบรรยากาศในการแข่งขัน เพราะว่าคุณไม่สามารถโอบอุ้มเขาได้โดยตรง

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี

ขอบคุณ ท่านมองทุกมุมและวิเคราะห์ได้ครบถ้วน ต่อไปขอเชิญ ดร.พรายพลครับ

ดร.พรายพล คัมภรพย์

ขอบคุณครับ หัวข้อนโยบายการค้าเสรี ดีหรือไม่ ได้หรือเสีย ดีหรือเลว คำตอบก็ง่ายๆ อย่างที่ท่านอาจารย์ณรงค์ชัยได้อธิบายว่าในแง่มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์มองกันอย่างไร เพราะฉะนั้นที่ผมจะพูดก็คงไม่ค่อยมีแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์เท่าไร คำตอบจริงๆ น่าจะเป็นว่าถึงอย่างไรก็ต้องเปิดอย่างที่อาจารย์สมชายได้พูด แต่ว่าถ้าจะเปิดให้ดีก็ต้องเปิดอย่างมีเงื่อนไข ผมคิดว่านั้นเป็นประเด็นที่จะทำให้เกิดประโยชน์กับประเทศไทย ประเด็นหนึ่งที่ผมอยากจะเสริมในด้านเงื่อนไข ถ้าหากมีการค้าเสรีบนพื้นฐานของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ที่เรียกว่า comparative advantage ทุกประเทศที่ค้าขายกันก็จะได้ประโยชน์ เงื่อนไขแรกนอกเหนือไปจากเงื่อนไขเกี่ยวกับ market failure ที่อาจารย์ณรงค์ชัยได้พูดไปแล้วคือทุกประเทศจะต้องดำเนินนโยบายเสรีไม่ใช่บางประเทศเท่านั้น แต่ผมคิดมากกว่านั้นก็คือเรื่องของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของโลก จะเห็นได้ชัดว่าในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ในยุคนั้นการค้าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างจะเสรี แต่ในยุคที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเป็นยุคที่การค้าไม่ได้เสรีเท่าไรนัก ถ้าจะพิสูจน์กันก็เห็นได้ชัดเจนว่าการค้าเสรีดีอย่างไร เพราะฉะนั้นที่โลกกำลังดำเนินไปในขณะนี้ และประเทศไทยกำลังแก้ไขนโยบายต่างๆ ทางด้านการค้าผมคิดว่าเรากำลังเดินไปในทางที่ถูกต้องแล้ว คือการค้าเสรีมากขึ้น หากทุกประเทศสามารถเดินไปในทิศทางนี้ได้ประเทศไทยก็คงจะได้ประโยชน์จากทั้งทางด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ประเด็นมีอยู่ว่าทุกประเทศอาจไม่ทําอย่างนั้น อาจจะมีการ reservation อะไรบางอย่างที่จะดำเนินการค้าเสรี เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าจะมีการลดภาษีขาเข้า หรือเลิกโควตาก็ตาม ก็อาจจะนำเอาเครื่องมือต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียกว่า non tariff barrier เข้ามาใช้ โดยเฉพาะเงื่อนไขทางด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน เงื่อนไขทางด้านการเมือง หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับสุขอนามัยต่างๆ แนวคิดหรือกลยุทธ์ของเราก็คงเป็นเรื่องของการรวมตัวกันกับประเทศ

อื่นๆ ซึ่งเรากำลังทำอยู่ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาเซียนก็ดี กลุ่ม APEC ก็ดี เรากำลังดำเนินนโยบายในการ
ต่อรองกับประเทศที่มีขนาดใหญ่ นอกกลุ่ม ขณะเดียวกันเราก็พยายามผูกพันประเทศในกลุ่มให้มีการค้า
ที่เสรีไปในทางเดียวกันกับที่เราดำเนินอยู่ เพราะฉะนั้นบทเรียนในเรื่องของแนวคิดกลยุทธ์ การรวมกลุ่ม
เป็นเรื่องที่ดี แต่ไม่ใช่ดีเพราะเกิดการค้าภายในกลุ่มที่เสรีมากขึ้นแต่เพียงอย่างเดียว เราต้องใช้มันเป็น
เครื่องมือให้การค้ากับประเทศนอกกลุ่มเสรีขึ้นด้วย ให้ประเทศนอกกลุ่มรู้สึกว่ามีอำนาจในการต่อรอง
และทำให้เขาเปิดตลาดให้ประเทศเรามากขึ้นด้วย ผมเกรงว่าเรากำลังหลงไปในทิศทางที่จะทำให้เสรีเฉพาะ
ภายในกลุ่มเท่านั้น คิดว่าน่าจะใช้จุดนี้เป็นเครื่องมือในการที่จะไปเปิดตลาดของคนอื่นด้วย เพราะฉะนั้น
โดยรวมก็จะทำให้เกิดเสรีในหลายๆ ประเทศ มากประเทศเท่าไรยิ่งดี แนนอนเรื่องการเปิดเสรีจะต้อง
มีต้นทุน ต้นทุนส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องที่ว่าเมื่อเปิดเสรีแล้วจะทำให้บางสาขาหรือบางอุตสาหกรรมได้รับผล
กระทบ ต้องต่อสู้กับการนำเข้า หรืออาจจะต้องล้มเลิกกิจการไป คำถามคือว่าในกรณีนี้ภาครัฐควรจะทำ
อย่างไร ในความเห็นของผมคิดว่า ประการแรก ถ้ามีวิธีการใดที่จะชะลอความเสียหายนี้ได้ก็อาจจะชะลอ
แต่ว่าเป็นการชะลอเท่านั้น เพื่อจะให้ได้ประโยชน์สูงสุด เพราะทิศทางในการดำเนินการค้าเสรีคงหยุดยั้ง
ไม่ได้ เพราะฉะนั้นรัฐบาลจะต้องกำหนดชัดว่าในเรื่องการลดภาษี หรือยกเลิกโควตาการนำเข้า จะต้อง
กำหนดเวลาแน่นอน เพื่อให้ผู้ได้รับผลเสียหายได้เตรียมตัวที่จะปรับปรุงตัวเอง หรืออาจจะต้องหันไปทำ
อย่างอื่นในที่สุด เรื่องนี้อาจจะเป็นเรื่องที่ยุ่ง่ายทำยาก แต่ผมคิดว่าเราไม่มีทางเลือก ความจริงแล้ว
ถ้าจะให้ดีกว่านั้นต้องจ้างให้เลิกจ้างให้ลดถ้ารัฐบาลมีเงินมากพอ ซึ่งเรื่องนี้หลายๆ รัฐบาลก็เคยทำมาแล้ว
แต่ที่ทำไม่ได้หมดก็เพราะจะต้องใช้ทรัพยากร ใช้เงินภาษีของประชาชน ซึ่งมองดูแล้วอาจจะเป็นการช่วย
เหลือพรรคพวกมากเกินไป หรือถ้าเราคิดว่ามีทุน มีเทคโนโลยีพอ แต่ค่าแรงสูง ก็อาจจะส่งเสริมให้มี
การย้ายฐานการผลิตไปผลิตในประเทศอื่น นี่ก็เป็นทางออกอีกทางหนึ่ง ถ้าผลิตในประเทศไทยไม่ไหวก็
หาทางไปผลิตในประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าแรงต่ำ อันนี้ก็แนวคิดที่รัฐบาลควรจะส่งเสริมให้เอกชนที่ได้
รับผลกระทบจากการเปิดเสรีหันไปทำธุรกิจเหมือนเดิมได้แต่ย้ายที่ไป สำหรับประเทศไทย สาขาที่
ได้รับผลกระทบค่อนข้างมากที่เห็นได้ชัดก็คือปาล์ม น้ำมัน โคนม ถั่วเหลือง สิ่งทอบางประเภทก็อาจได้
รับผลกระทบ สาขาการเงิน และประกันภัยในที่สุดเราต้องเปิด เพราะฉะนั้นแนวทางในทางแก้ไขในเรื่อง
ผลกระทบนี้ น่าจะลองพิจารณาดูแล้วดำเนินเรื่องให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

เงื่อนไขที่ผมอยากจะพูดต่อไปในเรื่องการเปิดเสรีและทำให้เกิดผลดีสำหรับประเทศ ก็คง
เป็นเงื่อนไขที่อาจารย์สมชายได้พูดมาบ้างแล้วก็คือ ประเด็นแรก เรื่องที่เราจำเป็นต้องมีมาตรการที่จะ
ทำให้เกิดการแข่งขันภายในมากขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้น ประการแรกคงจะต้องมีการเปิด
เสรีภายในด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดการผูกขาดไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ปัจจุบันประเทศไทย
ยังมีการผูกขาดตัดตอนในหลายๆ เรื่อง ที่เห็นได้ชัดคือ โทรศัพท การสื่อสาร การขนส่ง พลังงานบาง
สาขา ปิโตรเคมี บริการด้านการเงินและการประกัน ถ้าหากว่าเปิดเสรีกับภายนอกแล้ว แต่ภายในยังไม่
เปิดเสรี จะทำให้ผลประโยชน์จากการเปิดเสรีจากภายนอกนี้มีไม่มากเท่าที่ควร ก็คงเป็นเรื่องที่รัฐบาลจะ

ต้องดำเนินการ และหลายรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดนี้หรือชุดก่อนก็กำลังดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน แต่อาจจะเข้าไปในความเห็นของผม

ประเด็นที่ 2 คือเรื่องการป้องกันการแข่งขันแบบเอาर्डเอาเปรียบ ยกตัวอย่างการทุ่มตลาด ไม่ได้มีเฉพาะจากต่างประเทศอย่างเดียว แม้กระทั่งในประเทศเองก็มีแนวโน้มที่จะกระทำกัน เรื่องเหล่านี้ทำให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เพราะฉะนั้นก็จะต้องมีกฎหมายในลักษณะการป้องกันการทุ่มตลาดหรือการป้องกันการดำเนินธุรกิจ ในลักษณะของการผูกขาด เท่าที่ผมทราบมีการร่างกฎหมายซึ่งกำลังรอให้สภาผู้แทนพิจารณาอยู่ ก็เป็นทิศทางที่ดี

ประเด็นที่ 3 ก็คือเรื่องการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจ ถ้าเป็นเรื่องของรัฐบาลก็คงเป็นเรื่องของการมุ่งที่จะสร้างเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เรื่องของความสามารถในการผลิต หรือผลิตภาพ ซึ่งเรื่องนี้อาจจะฟังดูแล้วดาดดิน แต่เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก และการสร้างบรรยากาศที่ดีในการลงทุน และการดำเนินการด้านธุรกิจให้มากที่สุด

สำหรับบทบาทของรัฐบาลมีหลายประเด็นที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้การเปิดเสรีเป็นผลดีกับประเทศมากที่สุด แต่ผมอยากจะพูดเพียงสองสามประเด็นที่คิดว่ามีความสำคัญต่อผลสำเร็จของนโยบายการค้าเสรี ประการแรกเป็นนโยบายรวมๆคือ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นเรื่องการควบคุมไม่ให้ปัญหาสำคัญๆ ลุกลามขยายใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมปัญหาเงินเฟ้อซึ่งเป็นเรื่องหลักที่เราเป็นห่วงกันอยู่ เพราะฉะนั้นเรื่องเสถียรภาพของเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็น strong point อันหนึ่งที่ทำให้เรามีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสามารถที่จะแข่งขันกับประเทศอื่นได้ทั้งในด้านการค้าและการลงทุน ประการที่สอง อยากเสนอแนะในแง่ของนโยบายหรือบทบาทของรัฐบาลก็คือ การเจรจาการค้ากับต่างประเทศทำกันหลายกระทรวงทั้งกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ ปัจจุบันนี้เท่าที่ผมเห็น APEC เจ้าของเรื่องคือกระทรวงการต่างประเทศ AFTA กระทรวงการคลังเป็นเจ้าของ เรื่อง WTO และการเจรจาอื่นๆ เป็นของกระทรวงพาณิชย์ จะเห็นได้ชัดว่ามีการกระจายงานกันในหลายกระทรวงและเห็นได้ชัดว่าการประสานงานยังไม่ดีพอ มีการทำงานซ้ำซ้อนกัน ยกตัวอย่างจะเห็นว่าหน่วยราชการหลายๆ หน่วยมาจ้างนักวิจัยทำในเรื่องที่คล้ายๆ กัน อันนี้น่าเป็นห่วง ในแง่ของนักวิจัยก็คงเป็นเรื่องดีเพราะเป็นการสร้างงาน แต่เกรงว่างานที่ทำซ้ำซ้อนกันในที่สุดแล้วอาจจะเกิดการขัดแย้งกันในแง่ของผลลัพธ์ และการใช้งานอาจจะไม่มีการประสานกันเท่าที่ควร อันนี้น่าจะต้องปรับปรุง แนวทางที่เคยคิดกันคือน่าจะมีหน่วยกลางขึ้นมาประสานงานในเรื่องนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ปัจจุบันมี กนศ. แต่ก็ยังเป็นรูปคณะกรรมการอย่างเดียว รัฐบาลชุดที่แล้วได้มีความพยายามที่จะจัดตั้งสำนักงานประสานนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ประเด็นของผมคือมีทางเป็นไปได้ไหมที่จะมีหน่วยงานในลักษณะนี้ขึ้นมา เพราะนโยบายการค้า

ระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจรจาการค้าเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความพยายาม ใช้เวลา ใช้ทรัพยากร ใช้การประสานงานค่อนข้างมาก ถ้าปล่อยให้หน่วยงานต่างๆ กระจายกันทำก็จะไม่สอดคล้องกัน การประสานงานเท่าที่ผ่านมามีกระทั่งทุกวันนี้เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง อันนี้อยากจะฝากภาครัฐด้วย

อีกประเด็นก็คือถ้าจะพูดเรื่องการส่งออก ผมขอตั้งข้อสังเกตว่าความพยายามในการเพิ่มการส่งออกเท่าที่ผ่านมามีเกิดจากการลงทุนของต่างชาติ แน่หนอนคนไทยก็มีความสามารถในการส่งออก แต่ปัจจัยสำคัญในระยะหลังๆ เป็นการลงทุนจากต่างชาติ ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่เราจะเอาแต่คิดว่าในระยะต่อไปข้างหน้าจะมีทางเป็นไปได้ไหมที่จะทำให้การส่งออกเป็นผลจากการลงทุนของคนไทย อันนี้รัฐบาลจะต้องเน้นนโยบายเกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยี เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เรื่องทรัพยากรมนุษย์ เป็นหลักว่าเราจะพัฒนาคน พัฒนาเทคโนโลยีอย่างไร

ประเด็นสุดท้ายที่จะชี้ก็คือเรื่องการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจกับการเมือง ผมอาจไม่รู้การเมืองเท่าไรนัก แต่เท่าที่ดูแนวโน้มของโลก การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่การเปิดเสรีทางด้านการเมือง ไม่ว่าจะประเทศพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาก็ตาม การเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นเสรีภายในหรือภายนอกจำเป็นต้องมีการเปิดเสรีทางด้านการเมืองควบคู่กันไป เพราะฉะนั้นการเปิดเสรีทางด้านการเมืองน่าจะดำเนินไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศด้วย กล่าวคือเป็นเรื่องของการเปิดเสรีในลักษณะที่มีการผูกขาดน้อยลง เพราะเราจะเห็นได้ชัดว่าการเมืองไม่ว่าจะเปิดหรือปิดก็ตาม ถ้ามีระบบที่เอื้อให้เกิดสัมปทาน การผูกขาด การครอบครอง ในที่สุดแล้วก็ไม่ได้เป็นการเปิดเสรีที่แท้จริง และในที่สุดแล้วมันจะมาทำลายโอกาสในการที่จะใช้ประโยชน์จากการเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจ อันนี้เป็นข้อคิด

สุดท้ายเลยก็คือ ผมสังเกตดูความสามารถของภาครัฐในระยะที่ผ่านมา และในอนาคตในเรื่องของการดำเนินนโยบาย การใช้มาตรการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการควบคุม มาตรการส่งเสริมจะน้อยลง ด้วยเหตุที่ว่าในที่สุดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐคงจะด้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเอกชน อันนี้เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นแน่นอน ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร แต่บทบาทของรัฐจะต้องเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเราเปิดเสรีมากขึ้น เพราะฉะนั้นถ้าจะทำให้ประเทศและเศรษฐกิจไทยดีขึ้น ในอนาคตบทบาทของรัฐจะต้องน้อยลง ขณะเดียวกันบทบาทของเอกชนจะต้องมากขึ้น และไม่ใช่มากขึ้นเฉพาะในเรื่องของเอกชนอย่างเดียวแต่จะต้องมากขึ้นในเรื่องที่เคยเป็นของภาครัฐด้วย พูดง่ายๆ ก็คือ องค์กรต่างๆ เช่น สภาอุตสาหกรรม หอการค้า คงจะต้องสวมบทบาทที่เคยเป็นของรัฐมาก่อน อันนี้เป็นเรื่องสำคัญและไม่ใช่เรื่องที่เราจะเอาภาคเอกชนจะสามารถเข้ามาสวมบทบาทที่เป็น public law เพราะองค์กรดังกล่าวทำเพื่อส่วนรวมอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นผมอยากจะเห็นว่าองค์กรเหล่านี้มีวิสัยทัศน์และ public mind พอสมควร แม้กระทั่งเรื่องการศึกษา การกำหนดนโยบายทางด้านการค้า การลงทุน

ระหว่างประเทศ ผมอยากจะให้องค์กรเหล่านี้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นเพื่อที่จะช่วยรัฐในเรื่องนี้ และในที่สุดก็ช่วยตัวเองและช่วยส่วนรวมด้วย อันนี้อาจจะเป็นลักษณะเฉพาะสำหรับประเทศไทยเท่านั้น ประเทศอื่นอย่างเช่นมาเลเซีย ถ้าเราไม่ไปคุยกับชาวมาเลเซียเราจะเห็นได้ชัดว่าภาครัฐของเขาค่อนข้างแข็ง คนของเขาค่อนข้างดี ระบบของเขาค่อนข้างดี เพราะฉะนั้นรัฐเขานำได้ มี vision ผมขอสรุปเพียงแค่นี้
ขอบคุณครับ

ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี

ขอบคุณมากครับ ก็เป็นอีกท่านหนึ่งที่ขยายความถึงเงื่อนไขหลายประการที่เราจำเป็นต้องเปิดเสรี ท่านสุดท้ายที่จะพูดในหัวข้อนี้คือคุณวิโรจน์ ซึ่งท่านอยู่ทางภาคธุรกิจ เพราะฉะนั้นเราเชื่อว่าท่านคงมีมุมมองจากทางภาคธุรกิจที่ชัดเจนมากที่สุด ขอเชิญคุณวิโรจน์ครับ

นายวิโรจน์ ภูตระกูล

ขอบคุณมากครับท่านประธาน หัวข้อเรื่องที่จะพูดกันในวันนี้ก็คือ นโยบายการค้าเสรีดีหรือไม่ดี ผมจะมองในแง่ธุรกิจว่า การค้าเสรีมีการแข่งขันจริงหรือไม่ ถ้ามองในแง่ของนักธุรกิจการค้าเสรีดีหรือไม่ นักธุรกิจส่วนใหญ่จะมองว่าการค้าเสรีดี ทำไม่ถึงดี ทำไม่หลีกเลี่ยงไม่ได้ มันมีปัจจัยที่พิสูจน์ให้เห็นชัดมากเลยก็คือ ประการแรก โลกเล็กลง สมัยผมเป็นเด็กไปอังกฤษใช้เวลา 28 ชั่วโมงเดี๋ยวนี้ใช้เวลานิดเดียว ประชากรสมัยก่อนก็น้อย เดี่ยวนี้มีการขยายตัวมากขึ้น ถูกบีบบังคับให้มีการสื่อสารและติดต่อซึ่งกันและกัน ประการที่สองก็คือ mobility ของผู้บริโภคมีมากขึ้น คนไทยโยกย้ายไปทำมาค้าขายในต่างประเทศ คนต่างประเทศโยกย้ายมาค้าขายในประเทศไทย ผู้บริโภคจากประเทศไทยไปซื้อที่อื่น ที่อื่นมาประเทศไทย mobility ของผู้บริโภคทำให้โอกาสของนักธุรกิจในการค้าเสรีมีมากขึ้น และดีขึ้นกว่าเดิมมาก ประการที่สามซึ่งบีบบังคับว่าเราไม่มีทางเลือกอะไรเลยก็คือ สื่อต่างๆ เราโฆษณาขายสินค้าจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง มันทำให้โลกเล็กลงและการสื่อสารเร็วขึ้น คุณหรือผมจะชอบหรือไม่ชอบ เรามีสิทธิที่จะเลือก นั่นคือความจริงของชีวิต ถ้าคุณจะอยู่และเผชิญความจริงของชีวิตก็อยู่ไป ถ้าคุณจะอยู่แบบเข้าไปทำหายและชนะก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ต่อไปผู้บริโภคในประเทศไม่ใช่ผู้บริโภคของประเทศแล้วแต่เป็นผู้บริโภคของภูมิภาค คนรวยของไทย ของฟิลิปปินส์ หรือมาเลเซีย ก็รวยเหมือนกัน รสนิยมคล้ายคลึงกัน คนจนที่คลองเตย มะนิลา หรือสิงคโปร์ ก็จนเหมือนกัน ความต้องการคล้ายคลึงกัน ถ้าเรามีสินค้าหรือบริการจะขายให้คนรวย เราก็ขายให้คนรวยในภูมิภาค ถ้าเรามีของจะขายให้คนจนคนมีรายได้น้อยก็เช่นเดียวกัน ก็ขายให้คนจนในประเทศไทย มาลาญ หรือสิงคโปร์ได้ ถ้าเราไม่ยอมรับการค้าเสรีเราจะอยู่ไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วเราลองถามตัวเองสักนิดหนึ่งในแง่ของผู้ปฏิบัติการ ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้มันดีจริงหรือไม่ ถ้าดีจริง ดีตรงไหน หรือผมพูดแต่เรื่องดีแล้วเรื่องไม่ดีอยู่ที่ไหน ผมมีปัจจัยใหญ่ๆ ที่แสดงว่าดีจริง

เรื่องที่ 1 ตลาดใหญ่ขึ้น เราเป็นผู้ประกอบการอยากส่งออก ต้องการตลาดใหญ่ๆ เมื่อก่อนเราขายของให้คน 60 ล้านคน เดียวนี้เราขายของให้คน 440 ล้านคนใน greater AFTA เอเชียดนาม พม่าเข้ามารวมด้วยอันไหนดีกว่ากัน แน่แน่นอนที่สุดขายให้ AFTA ดีกว่า

เรื่องที่สอง เมื่อก่อนเรามีสินค้าอยู่ยี่ห้อเดียวขายให้คน 60 ล้านคน ต่อไปนี้เรามีสินค้ายี่ห้อเดียวขายให้คน 440 ล้านคน อันไหนดีกว่ากัน effectiveness ของ economies of scale ดีกว่ากันมาก มองในแง่ของการผลิตสินค้า ในอดีตเราผลิตสินค้าให้คนไทย โรงงานอยู่เมืองไทย แต่ถ้าเราอยู่ใน AFTA แทนที่จะมีโรงงานเดียวในประเทศไทย เรามีอีก 2-3 โรงงาน หรืออาจจะปิดโรงงานในไทยแล้วไปเปิดที่มลายู หรืออินโดนีเซียก็ได้ ที่สำคัญที่สุดก็คือแหล่งที่มาของสินค้าต้นทุนถูกที่สุดในระบบการค้าเสรี ไม่ใช่ระบบการค้าจุนเจือที่สนับสนุนโดยรัฐ นักธุรกิจไทยไปอยู่อินโดนีเซียก็เป็นทรัพย์สินของเราอยู่ดี ถึงเวลามีกำไรก็เอากลับเข้ามา ไม่น่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ operation attractiveness มันแตกต่างกันมากทั้งในเรื่องการโฆษณา การบริหาร การควบคุมงาน การทำ IT การใช้เทคโนโลยี ต้นทุนต่อหน่วยของตลาดใหญ่กว่าดีกว่า

เรื่องที่ 3 อาจารย์สมชายพูดไปแล้วคือผลประโยชน์ของผู้บริโภคจะมีมากที่สุดถ้าเป็นตลาดการค้าเสรี ปัจจุบันการค้าหลายอย่างในประเทศไทยมีความรุ่งโรจน์และเจริญเติบโต แต่เป็นการค้าซึ่งปกป้อง เป็นการค้าซึ่งเอาผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่มาจุนเจือผลประโยชน์ของคนส่วนน้อยเพื่อเป็นฐานของพรรคการเมือง มีสินค้าหลายอย่างที่ประเทศไทยไม่ควรทำเพราะทำทั้งชาติก็สู้เขาไม่ได้ เมื่อสู้เขาไม่ได้ก็ซื้อจากเขาดีกว่า อะไรที่สู้ได้เราก็ทำได้ดีที่สุด ขณะเดียวกันผู้บริโภคต้องการสิทธิเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าหลายอย่างในอัตราที่ดีที่สุด ในราคาที่ดีที่สุด เมื่อเป็นเช่นนั้นนักธุรกิจต้องมองว่าอะไรที่เรามีผลประโยชน์ในการทำมากที่สุดก็ทำสิ่งนั้น อะไรซึ่งเราเสียเปรียบในการผลิตก็ให้คนอื่นทำ

การแทรกแซงของรัฐทำให้ตลาดไม่เสรีจริง ยกตัวอย่าง คณะกรรมการอาหารและยาแทรกไปหมดแทบทุกขบวนการ มีกฎว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยต้องมีภาษาไทย ถ้าคนมลายูก็บอกว่าสินค้าที่จะมาขายในมลายูต้องมีภาษามลายู เราจะไปขายสินค้าหนึ่งตัวให้สิบชาติ ก็ต้องมีสิบภาษา ก็เลยไม่ต้องทำอะไร จริงอยู่ผมเป็นคนไทย ผมดูแลปกป้องเอกราชของชาติไทย สินค้าต้องมีภาษาไทย ถ้าไม่มีห้ามขาย เราก็ต้องแบ่งการผลิต lot หนึ่งขายในประเทศต้องมี made in Thailand for Thailand อีก lot หนึ่งไปขายต่างประเทศทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ประเทศไทยมีสิ่งต่างๆเหล่านี้ที่เป็นการแทรกแซงโดยไม่มีสาระมากมายควรที่จะเลิกถ้าอยากให้นักธุรกิจไทยไปแข่งขันกับคนอื่นได้ เรื่องที่ 2 เป็นเรื่องของการเมืองที่ปกป้องธุรกิจบางอย่าง เรื่องที่ 3 ก็เรื่องภาษีเข้า ถ้าจะให้สินค้าไทยแข่งแกร่งสู้โลกเสรีได้ก็ควรมีความเสมอภาคและควรลดภาษีให้น้อยลงเรื่อยๆ แต่การลดภาษีเข้าของไทย สินค้าสำเร็จรูปลดก่อนเพราะอะไร เพราะไม่มีใครไปร้องเรียน สำหรับวัตถุดิบกลุ่มผลประโยชน์มีมากก็ไปร้องเรียนวิ่งเต้นไปหา

ถึงรัฐมนตรี เพื่อให้ลดซ้ำหน่วย มองภาพเห็นใหม่ว่าของขายปลีกราคาลดลง แต่วัตถุดิบทำในประเทศ ไทยนี้ยังไม่มีการลดต้นทุนอุตสาหกรรมไทยจะอยู่ได้อย่างไร ไม่มีทางอยู่ได้ อีกประการหนึ่ง market explosion คือเรื่อง incentive ของ BOI เป็นการบิดเบือนว่าอะไรควรทำในไทย ในมลายู หรือใน อินโดนีเซีย

ในทัศนะของนักธุรกิจหรือนักลงทุนไทย ถ้าตลาดเสรีจริงนักธุรกิจจะต้องดูอะไรบ้าง สิ่งแรกจะต้องวิเคราะห์และเลือกว่าอุตสาหกรรมอะไรที่เราควรจะเข้าไปบริหาร เช่น การค้าน้ำมันปาล์ม ถ้าตลาดเสรีจริงผมไม่ค้าในประเทศไทย เพราะว่าต้นทุนการผลิตในมลายูในอินโดนีเซียถูกกว่าประเทศไทย เรื่องที่ 2 คือ โอกาสทางการตลาด จะต้องมีการวิเคราะห์กันว่าตลาดหรือ market segment ควรจะ อยู่ที่ไหน เราควรจะเริ่ม segment ไหนและที่ไหน เรื่องที่ 3 ผมจะวิเคราะห์ว่าฐานการผลิต แหล่ง กำเนิดของสินค้าสำเร็จรูปในต้นทุนที่ถูกที่สุดควรจะอยู่ที่ไหน ควรจะอยู่ในไทยหรือควรจะอยู่ในส่วนไหน ของภูมิภาค เรื่องที่ 4 ผมจะดูว่า technology and best industry ในภูมิภาคมีมากน้อยแค่ไหน บางอย่างควรใช้เทคโนโลยีเข้ามาเสริม แต่ความเป็นไปได้มีมากน้อยแค่ไหนมีบางอย่างเราสู้ฝรั่งอเมริกันไม่ได้ ที่เรารู้ไม่ได้ก็คือจากไทยแท้คิดทำเอง บางครั้งซื้อหรือ copy เขาอาจจะถูกกว่าเร็วกว่าและสะดวกต่อ สถานการณ์มากกว่า เรื่องที่ 5 ผมจะดูว่าถ้าค้าเสรีจริง ผมจะไปหาบุคลากรที่มีคุณภาพจากที่ไหน ถ้าประเทศไทยขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ ไม่สามารถเสริมสร้างธุรกิจของผมได้ ผมอาจจะไปตั้งธุรกิจ ใน ประเทศที่เขามีบุคลากรคุณภาพที่ผมใช้ได้ ถ้ามีฉะนั้นแล้วรัฐก็ต้องเปิดให้ผมจ้างบุคลากรซึ่งมีคุณภาพ เข้า มาใช้ได้ ขั้นสุดท้ายที่ผมอยากเสนอแนะให้คิดมากๆ หนึ่งก็คือกรรมวิธีในการประกอบธุรกิจในโลกเสรี ของนักธุรกิจไทย ในอดีตเรามีบริษัทขายในเมืองไทย ต่อมาก็ส่งออกไปขายต่างประเทศ นั่นคือขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 มี sale office ในต่างประเทศเป็น agent ขายของของเราในต่างประเทศ ขั้นที่ 3 เป็นบริษัท ข้ามชาติ บริษัทไทยจะไปตั้งบริษัทในต่างประเทศแล้วผลิตสินค้าแบบเดียวกัน อาศัยศักยภาพในประเทศ นั้นผลิตสินค้าและไปขายในประเทศนั้นหรือส่งออกถ้าโอกาสอำนวยก็เป็นบริษัทข้ามชาติ ซึ่งเดี๋ยวนี้บริษัท ข้ามชาติในไทยมีหลายบริษัทแล้ว เช่น บริษัท CP บริษัทปูนซิเมนต์ไทย ต่อไปบริษัทบูรณรอดก็จะเป็น บริษัทข้ามชาติเช่นเดียวกัน แล้วขั้นสุดท้ายถ้าเป็นไปได้ก็คือตั้งบริษัทภูมิภาคเพื่อเป็นฐานของบริษัท

บริษัทข้ามชาติกับบริษัทภูมิภาคในทัศนะของผมแตกต่างกันยกตัวอย่างง่ายๆ ในอาเซียน 5 ประเทศ บริษัทข้ามชาติจะมีโรงงานอยู่ 5 แห่ง และมี 5 บริษัท ผลิตสินค้าคล้ายคลึงกันและขายในตลาด เดียวกัน ถ้าขายของใครของมันนี่คือบริษัทข้ามชาติแต่เจ้าของเดียวกันบริษัทภูมิภาคใน 5 ประเทศ มีบริษัท เดียว ไม่จำเป็นต้องมี 5 โรงงาน อาจจะมี 2-3 โรงงาน มีเจ้าของคนเดียว มีนักการตลาดคนเดียวแต่ อาจจะมีเขต เช่น เขตเหนือของประเทศไทย เขตใต้ของฟิลิปปินส์คือดำเนินงานเหมือนประเทศเดียวกัน บริษัทเดียวกันคือ regional company ถ้าสำเร็จก็เป็นฐานของการก่อเกิดเป็น global ขึ้นมาได้ หลังจาก นั้นผมก็ดูบทบาทของรัฐเรื่องลดภาษีที่รัฐต้องทำให้เป็น sequence และ harmonize ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

เรื่องที่สองนี้จะทำอะไรก็ทำให้มีความโปร่งใสและแน่ชัดว่าจะลดในปีไหน ลดเหลือเท่าใด เรื่องสุดท้ายเกี่ยวกับกฎระเบียบของรัฐจะทำอะไรทางผู้ประกอบการไม่ว่าเลยแต่ขอให้ทำสม่ำเสมอ เพราะเราอยู่ได้ เรา learn how to cook กับการไร้สมรรถภาพของรัฐได้ แต่ขอให้ทำสม่ำเสมอ

อีกเรื่องผมคิดว่ากระทรวงพาณิชย์จะช่วยได้มากที่สุด เรื่องของมาตรฐานของสินค้าซึ่งทางกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้นำ กระทรวงพาณิชย์ต้องพูดในนามของผู้ประกอบการซึ่งมีความเชื่อมั่นในการค้าเสรีว่ามาตรฐานที่ตั้งไว้ให้เป็นมาตรฐานสากลซึ่งใช้ในประเทศไทยได้ ใช้ในต่างประเทศก็ได้ ผู้ประกอบการจะได้มีสูตรเดียวแล้วก็ข้ามภาคได้

เรื่องที่ 2 เป็นเรื่องของกระทรวงพาณิชย์โดยเฉพาะคือ เรื่องน้ำหนัก และบรรจุภัณฑ์ ขอใช้กฎสากล อย่าไปบีบว่าต้องใช้น้ำหนักสุทธิอย่างเดียว ใช้อย่างอื่นไม่ได้

อีกเรื่องก็คือ FDA ถ้ากระทรวงพาณิชย์ต้องการใช้ค้าเสรี ก็ต้องเป็นหัวทอกไปแก้เรื่องคณะกรรมการอาหารและยาไม่ให้แทรกแซงการค้าเสรีมากเกินไป เรื่องการโฆษณาก็เช่นเดียวกันเพราะเราต้องการโฆษณาขึ้นไปในดาวเทียม แล้วออกไปเลยให้กับ 440 ล้านคน เราไม่ต้องการยิงเข้าไปแล้วใช้ได้แต่เมืองไทย economies of scale ไม่มี พระราชบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องยี่ห้อของสินค้าอย่าให้ละเอียดมากอะไรที่เป็นกฎเกณฑ์ของสากล ของชาติที่พัฒนาแล้วก็ขอให้ใช้ตามเขาไป สากลนิยมสักนิดหนึ่ง

ต่อไปคือเรื่องการสนับสนุนอุตสาหกรรมซึ่งภาครัฐไม่ควรทำ สิ่งที่รัฐบาลควรทำให้กับผู้ประกอบการคือ พัฒนาท่าเรือให้มีประสิทธิภาพและราคาถูก ให้ได้ครึ่งหนึ่งของสิงคโปร์ก็ดี พัฒนาถนนหนทางให้สะดวกสบาย ต้นทุนค่าขนส่งจะได้ลดน้อยลง ลดขั้นตอนทางราชการ นำระบบ EDI มาใช้ในงานศุลกากรให้คล่องตัว เพื่อลดต้นทุนต่อหน่วย

เรื่องสุดท้ายอาจจะมากไปนิดแต่ก็ขอมานานพอประมาณ ขอนโยบายอุตสาหกรรมของชาติว่าประเทศไทยควรจะมีนโยบายอะไรเกี่ยวกับอุตสาหกรรมที่สามารถจะไปแข่งขันในโลกเสรีได้บ้าง รัฐบาลควรจะคิดว่า National Industrial Policy ของรัฐคืออะไร เราจะได้ใช้ทรัพยากรและทรัพย์สินที่เรามีอยู่ในประเทศให้ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี

ขอบคุณมากครับ มีข้อเสนอแนะมากมาย รวมทั้งคำบ่นและต่อว่าผสมไปเป็นบางช่วง ผมคิดว่าทั้ง 3 ท่านได้เรียนชี้แจงให้พวกเราเข้าใจอย่างชัดเจนว่าเรื่องการเปิดเสรีทางการค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะที่สินค้าออกของเราปีนี้ก็คงจะผ่านหรือไม่ก็ใกล้เคียง 1.4 ล้านล้านบาท ปีหน้าก็คงไม่หนี 1.6-1.7 ล้านล้านบาท ถ้าหากว่ารวมบริการด้วยนี่ผมว่าก็กลายเป็น

2 ล้านล้านบาทไปแล้ว เพราะฉะนั้นเรื่องเสรีข้างนอกนี้เราหนีไม่ได้แน่ เรื่องเสรีข้างในก็เช่นเดียวกันต้องเปิดแน่ในยุคโลกาภิวัตน์

ผมมาจากภาคธุรกิจที่ถูกกระทบกระเทือน ก็ตระหนักดีถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นและมีความจำเป็นจะต้องปรับตัว คิดว่าเพื่อนๆ ที่อยู่ในการธุรกิจก็รู้สึกเช่นเดียวกันที่มานั่งในวันนี้ก็มีหลายท่านที่จะต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันจากทั้งภายนอกและภายในประเทศ ธุรกิจที่ผมอยู่ไม่ว่าเงินทุนหลักทรัพย์ก็ต้องเจอคู่แข่ง อีกไม่ช้าประกันภัยก็ต้องออกมาอีกหลาย licence ใครที่เกี่ยวข้องกับน้ำมันปาล์มซึ่งคุณวิโรจน์บอกว่าไม่เอาไหน ก็ต้องหาทางปรับตัว ในประเด็นการปรับตัวที่ว่านี้ นอกจากทางภาคธุรกิจแล้ว ภาคราชการก็ต้องปรับตัวด้วยเนื่องจากกระแสที่มีมาอย่างรวดเร็วที่จะต้องเปิดการแข่งขัน ซึ่งทั้ง 3 ท่านก็ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้แล้วว่า ทางภาคธุรกิจนั้นมีเรื่องที่ต้องปรับตัวอะไรกันบ้าง ภาคราชการมีเรื่องที่ต้องปรับตัวอะไรบ้าง

ผมอยากจะตั้งประเด็นว่าในเมื่อพวกเราไม่เถียงกันแล้วว่าเปิดหรือไม่เปิด เพราะเราเห็นว่ามีคามจำเป็น ผมคิดว่าประเด็นสำคัญที่สุดคือจะเปิดอย่างไร ในประเด็นที่ว่าเปิดอย่างไรนั้นก็หลายตัวอย่างในโลกนี้หลายประเทศด้วยกัน แต่ละประเทศก็มีวิธีการที่ไม่เหมือนกัน เช่น นิวซีแลนด์ ซึ่งเปิดสมัยรัฐบาลพรรค Labour โดยนายโรเจอร์ ดักลาส เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก็เปิดอย่างรวดเร็ว รุนแรงทันทีทันใด รัฐบาลนั้นก็ล้มไปเลย ขณะนี้รัฐบาลพรรค Labour ก็ยังไม่ได้กลับมา แต่ว่าประเทศนิวซีแลนด์กลับเจริญรุ่งเรืองอย่างชนิดที่เรียกว่าทุกคนอิจฉา และหลายคนก็คิดถึงนายโรเจอร์ ดักลาส ว่าเป็นผู้มีพระคุณอันใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ สำหรับประเทศไทยถามว่าจะเอาอย่างนิวซีแลนด์ไหม ถามรัฐบาลตอนนี้ก็บอกไม่เอา เพราะกลัวว่าเดียวต้องเปลี่ยนรัฐบาลเหมือนกับที่นิวซีแลนด์โดนเปลี่ยนมาแล้ว อีกตัวอย่างหนึ่งก็คือ เปิดแบบมีระยะเวลา มีการประกาศล่วงหน้า มีตารางเวลาแน่นอน ซึ่งหลายท่านบนเวทีนี้ก็แนะนำว่าขอให้ประกาศมาล่วงหน้าให้ชัดๆ ภาษีลดลงปีไหนเท่าไรอย่างไร ซึ่งเราก็ประกาศแล้วเริ่มตั้งแต่มกราคม 2538 และยังมีอีกรอบหนึ่งเดือนมกราคม 2540 ออสเตรเลียก็ทำแบบนี้เหมือนกัน นายบ็อบ ฮ็อก เป็นคนประกาศแล้วก็ล้มไป นั่นก็เป็นวิธีการ แล้วก็มี sector ต่างๆ ที่ประกาศออกมาว่าจะประกาศ sector ไหนบ้าง มาตรการในเรื่องของ non - tariff barrier จะหายไป จะลดจะเลิกอะไรบ้าง อันนี้เรายังไม่ได้ทำ ยกเว้นในส่วนที่อยู่ภายในกรอบ WTO แต่กรอบของเราเองยังไม่มีเหมือนกับทางด้านภาษีสำหรับ sector ไหนจะเปิดอย่างไร เมื่อไร ก็มีบ้าง ทางด้านการเงิน การคลัง ประกันภัย ประกันชีวิตค่อนข้างชัด แต่ทางด้านโทรคมนาคม การคมนาคมขนส่งยังไม่ชัด เพราะฉะนั้นก็มีเป็นบางเรื่องที่ยังไม่ได้ประกาศออกมา นั่นก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งดูแล้วลักษณะของออสเตรเลียอาจจะเป็นตัวอย่งที่เราเอามาเลียนแบบได้ เพราะว่ามีกำหนดเวลา อีกตัวอย่างหนึ่งคือ เปิดบางส่วนแล้วก็มีเงื่อนไขมากแบบญี่ปุ่นซึ่งไม่มีใครคบเลยในโลก ญี่ปุ่น เกาหลี เป็นประเทศที่ในวงการการค้าของโลกถือว่าเป็นผู้ที่ประพฤติตัวแย่มากที่สุด ไม่มีใครรักเลย เพราะเหตุว่าเรียกร้องการค้าเสรีเฉพาะเสรีของตัวเอง ในแง่

เอาของไปขายคนอื่นแต่เวลาคนอื่นเขามาขายของตัวเองไม่เสรีด้วย เป็นประเทศที่ปิดมาก แม้แต่ได้หัว
ที่คุยว่าเปิดก็ไม่จริงปิดมากกว่าเราอีก นั่นก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งบางคนก็พยายามที่จะขายแนวคิดแบบ
ญี่ปุ่น เกาหลี ได้หัวหรือเปิดแบบบางพื้นที่อย่างเช่น จีน หรือ เวียดนาม ซึ่งอันนั้นก็ยังไม่เกี่ยวกับเรา
เพราะเราเลยยุคของการทำแบบนั้นมาแล้ว ผมคิดว่าเราก็มีตัวอย่าง

ผมอยากจะเปิดอภิปรายตอนนี้ว่า เราจะเปิดกันอย่างไรที่จะเหมาะกับรูปแบบเศรษฐกิจ
การเมือง สังคม และจิตวิทยาต่างๆของคนไทย ซึ่งไม่เหมือนใครในโลก

ดร. สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์

ขอเรียนว่าที่อาจารย์เสนอมาทั้งหมด 4 ข้อ ผมคิดว่าเราต้องผสมผสานกัน เปิดหมด
เป็นไปไม่ได้ครับในขณะนี้ แต่ในที่สุดเราต้องเปิดหมด เพราะว่าเงื่อนไขที่เราได้ผูกพันกับทาง AFTA
ใกล้เข้ามา เพราะฉะนั้นคงจะต้องมาพิจารณา ในส่วนที่สองคือ เปิดโดยมีเงื่อนไข ซึ่งการเปิดอย่างมี
เงื่อนไขจะต้องผสมกับอันที่สามคือ เปิดบางส่วน เพราะว่าในกรณีนี้เราต้องยอมรับว่ามีบางส่วนที่เรา
สามารถใช้ดุลยพินิจว่าเราสามารถเปิดในเงื่อนไขที่สั้นเข้า อย่างเช่นลดภาษีเร็วกว่า อะไรที่ไม่กระทบกับ
เรา เราสามารถที่จะเปิดเพื่อจูงใจเขาว่าเราได้เริ่มตรงนี้ แต่ในส่วนที่เราสามารถซื้อเวลาได้ภายใต้เงื่อนไข
ที่เราผูกพันไม่ว่าจะเป็นของ AFTA กดี หรือ APEC กดี ในส่วนนี้เราคงจะต้องมีการเปิดในแง่เงื่อนไข
เพื่อให้ธุรกิจมีการเตรียมตัว และในกรณีนี้เราสามารถที่จะใช้เงื่อนไขตัวนี้ผสมผสานกับการเปิดบางส่วน
ตามเงื่อนไขที่เราสามารถจะแข่งขันได้

ประการสุดท้าย ในแง่ของเงื่อนไขในการเปิดเป็นบางพื้นที่ ผมอยากจะกราบเรียนว่าการ
เปิดแบบบางพื้นที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน เพราะฉะนั้นในกรณีนี้อย่างที่คุณวิโรจน์ได้พูด
ถึง เราจะมีสิ่งที่เราเรียกว่า regional enterprise หมายความว่าตรงที่เราเคยมี 5 โรงงาน ในที่สุดมันก็จะ
เป็นโรงงานเดี่ยวประกอบชิ้นส่วนที่ใช้ labour intensive ในประเทศหนึ่ง แล้วในอีกประเทศหนึ่งใช้
value added อีกประเทศหนึ่งก็จะมี assembly ในกรณีนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีการเสริมสร้างให้มีความ
ได้เปรียบในบางพื้นที่ เช่น เราอาจจะใช้สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจแล้วดึงเอาแรงงานจากพม่าและจีนมา แล้วใช้
ทรัพยากร แล้ว realize เปิดเข้ามาในบริเวณนั้น ก็บริเวณและขณะเดียวกันก็ขยายตรงพื้นที่การส่งเสริม
แล้วเสริมสร้าง infrastructure เพื่อให้พื้นที่ตรงนั้นซึ่งไม่สามารถที่จะออกทะเลได้ สามารถที่จะเป็น
Export Processing Zone ขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้นผมคิดว่ากลยุทธ์ตัวนี้คงจะต้องผสมผสานกัน 3 - 4
ส่วน แล้วแต่เงื่อนไขและเงื่อนไข

นายวิโรจน์ ภูตระกูล

ผมมองง่าย ๆ สิ่งที่อาจารย์ณรงค์ชัยพูดมา หรือทำมาด้วย คือ เรื่อง AFTA ผมเห็นว่าเราควรที่จะเปิดในพื้นที่เสียก่อน เอาภูมิภาคสัก 10 ประเทศ เอา Greater AFTA พม่า เวียดนาม ใส่เข้ามาด้วย อันนี้เราควรที่จะเปิดเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในภูมิภาคนี้ไทยยังได้เปรียบอยู่เพราะว่าศักยภาพของไทยที่จะผลิตสินค้าให้กับคนไทย และขายให้กับคนพม่า เวียดนามไปได้ lot เดียวกัน เกิด economies of scale

เรื่องที่ 2 ควรจะจำกัดประเภทของสินค้าที่อยู่ในอุตสาหกรรมเสียก่อน อย่าไปเอาเรื่องการเกษตรเข้ามายุ่ง เพราะเรื่องการเกษตรเข้ามายุ่งเมื่อไร นักการเมืองเข้ามายุ่งทันที พอนักการเมืองยุ่งก็มีการแทรกแซงเสรีภาพในการค้าที่แท้จริงก็อาจจะไม่เกิด ผมคิดว่าเปิดเสรีอุตสาหกรรมทุกอย่าง รวมทั้งการเงินด้วย ถ้าเปิดกันอย่างจริงจังๆ ในภูมิภาคของ AFTA หรือ Greater AFTA ผมคิดว่านักอุตสาหกรรม นักการเงินของประเทศไทย พอสู้เขาได้

ดร. ตีรณ พงษ์มณฑา

ผมมีคำถามสั้นๆ ประการแรกผมคิดว่าการมองเรื่องเปิดเสรี จริงๆ แล้วเป็นเพียงกรอบเล็กเท่านั้น เพราะว่าสาเหตุใหญ่ที่เราต้องการเปิดเสรีก็คือ ต้องการให้ปริมาณการค้าและการลงทุนขยายตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถทำได้ด้วยหลายวิธีการ ทั้งเรื่องการเปิดเสรี การเชื่อมโยงในรูปแบบโครงสร้างพื้นฐาน การปรับระบบภายในประเทศ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าสิ่งที่เป็นโจทย์ปัจจุบันนี้ ผมอยากมองในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และ 5 ปี ต่อไปว่า จริงๆ แล้วภาคส่งออกของเราขยายตัวดีมาก แต่แน่นอนเราจะไปเทียบกับสิงคโปร์หรือมาเลเซียคงไม่ได้คำถามก็คือว่า ถ้าเราต้องการให้เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ การส่งออกโตในอัตราเฉลี่ย 15-20 เปอร์เซ็นต์ต่อปี เราควรมีขั้นตอนในการใช้เครื่องมือทางด้านนโยบายอย่างไร เราควรที่จะเปิดเสรีก่อนไหม หรือควรจะใช้มาตรการทางด้านมหภาค

คำถามที่ 2 ประเด็นที่อาจารย์ณรงค์ชัยยกมานั้นดีมาก คือถ้าเปิดเสรีแล้วจะเปิดอย่างไร ถ้ามต่อไปว่าแล้วทำอะไรเราจึงจะเปิดตลาดประเทศอื่นโดยมีกลไกหรือวิธีการอย่างไร ตอนปลายคงจะมีการพูดเรื่องนี้อีก แต่ผมคิดว่าอย่างน้อยอยากเห็นวิธีการว่าทำอะไรเราถึงจะปรับปรุงขบวนการเจรจาทางการค้าเพื่อที่จะมีแนวทางที่ชัดเจนในการเปิดเสรีประเทศอื่นมากกว่าเปิดเสรีประเทศตัวเอง เพราะว่าเรามีแผนแน่นอนที่จะเปิดมากกว่าที่เรามีพันธะกับต่างประเทศอยู่แล้ว

ดร. พรายพล คุ้มทรัพย์

คำถามแรกคงเป็นเรื่องที่ว่าแค่การค้าเสรีเท่านั้นพอไหม มีนโยบายอื่นหรือเปล่า เนื่องจากว่ามีความลำเอียงจากการตั้งประเด็นคำถามเรื่องนโยบายการค้าเสรี เราก็เลยพูดเรื่องนโยบายการค้าเสรี

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเปิดการค้าเสรีกับต่างประเทศมากหน่อย แต่ความจริงแล้วก็ยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครื่องมือเท่านั้นเอง จุดมุ่งหมายของเราอย่างน้อยในแง่เศรษฐกิจก็คือการเปิดโอกาสให้มีการผลิตและการบริโภคที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้และเป็นประโยชน์สำหรับผู้ผลิต ผู้บริโภคโดยส่วนรวมด้วย เพราะฉะนั้นวิธีการก็คงไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะการใช้นโยบายทางการค้าเสรีกับต่างประเทศอย่างเดียว แต่มีนโยบายการเงิน การคลัง เสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งนโยบายที่ไม่ใช่เศรษฐกิจนั้นเป็นคำตอบข้อแรก

คำถามที่ 2 ทำให้คนอื่นเปิด อันที่ผมเสนอไปอย่างน้อย ก็คือเรื่องที่ว่าเราไปรวมตัวกับคนอื่น เช่น ในอาเซียน หรือใน APEC เพื่อที่จะไปตกลงนอกจากจะเปิดประเทศ หรือทำให้การค้าของเรามีเสรีกับต่างประเทศแล้วเขาจะต้องเปิดตลาดด้วย อันนี้ก็บังกลูทรอันหนึ่งที่จะทำให้อย่างน้อยประเทศในกลุ่มเปิดตลาดให้กับเรา ผมคิดว่าเราน่าจะใช้กลุ่มเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการที่จะไปผลักดันให้ประเทศนอกกลุ่มเปิดตลาดให้กับเรามากขึ้นด้วย

ผมอยากจะเสริมว่าเราทราบดีว่าการผลิตและการซื้อขายระหว่างประเทศมีความยุ่งยากมากขึ้น เดียวนี้ยากที่จะบอกว่าสินค้าชนิดหนึ่งเป็นสินค้าของประเทศไหน เพราะเราก็ทราบว่า final production หรือ final process ของการผลิตจะไปอยู่ในประเทศญี่ปุ่น ประเทศไทย หรือสิงคโปร์ก็ตาม แต่มีส่วนประกอบที่มาจากหลายประเทศ เพราะฉะนั้นจะมี value added จากหลายๆ ประเทศรวมกันยากที่จะบอกว่าสินค้าไหนเป็นของประเทศไหน 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้นในแง่ของการทำนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการส่งออกคงต้องตระหนักประเด็นเหล่านี้ให้ชัดเจน เพราะเริ่มมีการค้าประเภทอุปกรณ์ชิ้นส่วนเข้ามาประกอบด้วย ความจริงแล้วถ้าเราจะพูดให้ละเอียด ตลาดอาเซียน ซึ่งเราส่งออกได้มากขึ้น แล้วก็นำเข้ามากขึ้น ส่วนสำคัญที่ทำให้เพิ่มก็คือ อุปกรณ์ชิ้นส่วน ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอื่นๆ เพราะฉะนั้นการค้าที่ภายในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า intra industry มีมากขึ้นในเรื่องการสัมมนา การกำหนดนโยบาย ผมคิดว่าโดยเฉพาะตัวสินค้าน่าจะไม่พอแล้ว น่าจะพูด process ของมัน ผมยังนึกว่านอกจากจะดูตรงนั้นแล้ว ต่อไปปีหน้าไม่ต้องพูดถึงนโยบายส่งออกอย่างเดียว ต้องพูดถึงนโยบายการนำเข้าด้วยจะเป็นประโยชน์มาก เพราะว่าการนำเข้ากับการส่งออกตอนนี้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ก็ขอฝากกระทรวงพาณิชย์ด้วย ขอขอบคุณครับ

ดร. สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์

ขอเสริมว่านอกเหนือจากเรื่องอำนาจต่อรอง ผมยกตัวอย่างง่ายๆ เราเจอปัญหาของตลาดอื่นอย่างเช่น standardization เราน่าที่จะมีการสร้างอำนาจต่อรองในระดับของอาเซียนก็ดี เพื่อโยงไปสู่เอเชีย ยุโรป หรืออะไรต่างๆ เหล่านี้ นั่นเป็นอันหนึ่ง ผมอยากจะเรียนว่านอกจากพหุภาคีแล้ว ปัญหาที่เราไม่สามารถเจาะตลาดได้นั้นสามารถคลี่คลายได้ด้วยทวิภาคี ในด้านทวิภาคีนี้มีมิติที่นอกเหนือจาก

การค้า คือมิติของความมั่นคงเข้ามาด้วย เพราะฉะนั้นในกรณีนี้ทำอะไรถึงจะเจาะตลาดประเทศอื่นได้ มิติการดำเนินการทางการค้าจะต้องสอดคล้องและมีการประสานกับมิติทางด้านความมั่นคง ในกรณีนี้ผมอยากจะเสริมว่าอำนาจต่อรองตัวนี้ต้องหมายความว่านโยบายของเราจะต้องเป็นนโยบายหนึ่งเดียว และยักรวมถึงความร่วมมือกับทางภาคเอกชนด้วย ยกตัวอย่างง่ายๆ เราใกล้กับเวียดนามที่สุดแต่เราไปที่หลังมาเลเซียกับสิงคโปร์ เราอยู่ในอันดับที่ 14 ในขณะที่ญี่ปุ่นกำลังไล่ขึ้นมา เพราะฉะนั้นมิติตัวนี้มันไม่ใช่มิติทางด้านการค้าอย่างเดียว และในที่สุดท้ายผมอยากจะกราบเรียนว่าอีกหน่อยไม่ต้องพูดเรื่องเป้าหมายการส่งออกแล้ว พอมี AFTA มี NAFTA ขึ้นมา trading company กำลังเป็น sunset เพราะว่ามันไม่สามารถที่จะอยู่ได้ในแง่ trading จะต้องไปที่ local content เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราจะต้องพิจารณาก็คือส่งออกกumul investment ครับ กรณีนี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลย

ดร. วิศาล บุปผเวส

ผมอยากจะทบทวนสิ่งที่เราพูดกันมาแล้วตั้งแต่เช้า ผมคิดว่ามีหลายประเด็นที่เกิดขึ้นเป็นคำถามขึ้น ประเด็นแรก ตั้งแต่เปิด multivision ผมจับได้ประโยคหนึ่งบอกว่าทุกประเทศต้องการจะแสวงประโยชน์ด้วยการส่งออก แล้วก็ถือว่าการนำเข้าเป็นการเสียประโยชน์ ผมคิดว่าอันนี้ไม่ถูกต้องจริงๆ แล้วการเปิดเสรีมีผลทำให้เรา earn more and spend less ที่เราไปคิดว่าส่งออกได้ประโยชน์ และนำเข้าเสียประโยชน์นั้นมองจากแง่มุมเดียวของผู้ผลิตที่แข่งขันกับการนำเข้า และผู้ผลิตที่จะได้ประโยชน์จากการส่งออกเท่านั้นเอง แต่เราไม่ได้มองไปถึงคนอื่นอีกจำนวนมากในสังคม การส่งออกไม่ใช่ได้ประโยชน์อย่างเดียว การส่งออกที่มีการให้การสนับสนุนเราส่งออกยิ่งซักเนื้อ แล้วการนำเข้าถ้าเราส่งเสริมให้นำเข้าก็ไม่ดีอีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นประเด็นอยู่ที่ว่าการส่งออกและการนำเข้าที่จริงนั้นก็คือการเปิดเสรีทำให้เรา earn more นึกถึงสิ่งที่เราไม่เคยส่งออกแล้วเราสามารถส่งออกได้ภายใต้กลไกตลาดเสรีก็ได้ประโยชน์ ทูเรียนก็คงไม่ได้ราคาดีเท่านี้ ข้าวก็คงไม่ได้ราคาดีเท่านี้ถ้าเราบริโภคนอกอยู่เฉพาะภายในประเทศ แต่ในการส่งออกก็มีผู้เสียประโยชน์เช่นกัน ผมเป็นนักกินทูเรียน ผมก็ต้องกินทูเรียนที่แพงขึ้นอย่างนี้เป็นต้น และการ spend less การนำเข้าถ้าเราจะดันทุรังผลิตอะไรของเราเองโดยไม่ยอมนำเข้า เราก็ต้องใช้ต้นทุนที่สูง ถ้าเราเลือกนำเข้าเราก็สามารถที่จะได้สิ่งเหล่านั้นในราคาที่ถูกลง เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็จะอยากจะขอแก้ไขความคิดสักนิดหนึ่ง

ประเด็นที่ 2 ก็คือว่าเสรีดีหรือไม่ ผมคิดว่าคำถามอยู่ที่ว่าเสรีดีกับใคร เราจะบอกไม่ได้ว่าในสังคมนี้เสรีดีหรือไม่เพราะว่าผู้ได้และผู้เสียมีหลายหน่วยประกอบกัน เพราะฉะนั้นคำถามก็มีอยู่ว่าเรา favour คนที่ได้หรือคนที่เสีย ถ้าเรา favour คนที่เสียเราก็บอกว่าเปิดเสรีแล้วเสียประโยชน์ต่อชาติ ถ้าเรา favour คนที่ได้เปิดเสรีก็ได้ประโยชน์ต่อชาติ เพราะฉะนั้นมันเป็น political judgement ในการเปิดเสรีนั้นคนที่ได้รับผลกระทบก็ไม่ใช่แค่ผู้บริโภคกับผู้ผลิตอย่างเดียว มีองค์ประกอบในนั้น ผู้บริโภคก็มีคนที่เคยบริโภคของที่ราคาถูกลงแล้วส่งออกไม่ได้ กับผู้ที่ชอบบริโภคของที่นำเข้าแต่ไม่มีโอกาส ก็มีคนที่ได้ คนเสีย

อยู่ในกลุ่มผู้บริโภค ในด้านผู้ผลิต ด้านผู้ลงทุน ด้านแรงงาน แรงงานที่ราคาถูกแล้วได้ส่งออกมากจากการเปิดเสรีก็ได้ประโยชน์ อย่างนี้เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 คือ ถ้าหากเราเปิดเสรีแล้วประเทศอื่นเขาไม่ยอมเปิด เราควรจะหันมาปิดบ้างไหม คำตอบของผมก็คิดว่าไม่ใช่ ถ้าหากเราพิจารณาแล้วว่าเปิดเสรีแล้วดีตามกติกาข้อ 2 เราวมกลุ่มได้กลุ่มเสียแล้ว เราคิดว่ากลุ่มได้เป็นวัตถุประสงค์ของสังคมของเรามากกว่ากลุ่มเสีย ถ้าเป็นอย่างนั้นไม่ว่าเขาจะปิดหรือเปิด เราก็ยังได้ประโยชน์จากการเปิดของเราข้างเดียวอยู่ดี

ประเด็นที่ 4 ก็คือว่าการเปิดเสรีมีอะไรดีขึ้นบ้าง ผู้อภิปรายพูดว่าเราอยากจะมีอะไรของเราเองบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เราแข่งขันกับใครได้ คือการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ผมเองยังมีความคิดเห็นว่าการเปิดเสรีนั้นส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยี ถ้าเราปิดเป็นกะลาครอบ แล้วเราเริ่มต้นทุกอย่างจากศูนย์ เราก็ไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีได้อย่างที่เวลานี้ประเทศอื่นเขาพัฒนาไปแล้ว การเปิดเสรีเท่านั้นที่เราจะได้เรียนรู้ ได้เรียนจากการเรียนรู้ของคนอื่น เพราะฉะนั้นผมคิดว่าการเปิดเสรีน่าจะทำให้เราอยู่บนลำแข้งตัวเองได้เร็วขึ้นกว่าการที่เราจะปิดตัวเอง

ประเด็นที่ 5 ถ้าอย่างนั้นเราควรจะเปิดอย่างไร ก็มีข้อเสนอว่าควรชะลอ ชะลอไปนานแค่ไหนคือคำถาม เวลานี้บางคนก็บอกชะลอ 15 ปี บางคนบอก 20 ปี บางคนก็บอก 5 ปีพอ ประเด็นก็คงอยู่ที่ว่าเราจะมีเกณฑ์อะไรในการตัดสินใจว่าเราต้องใช้เวลาเท่าไรในการปรับตัว การปรับตัวตรงนี้ก็มีความเห็นที่แตกต่างกัน ผมคิดว่าประเด็นที่คนส่วนใหญ่กำลังมองก็คือทำอย่างไรเราจะสามารถแข่งขันได้ใน sector นั้นๆ จะแข่งขันทุก sector ซึ่งไม่ใช่เหตุผลของการเปิดเสรี การเปิดเสรีก็คือทำอย่างไรจะใช้ทรัพยากรของเราให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เราก็เลือกทำอย่างที่คุณวิโรจน์ว่า เลือกทำในสิ่งที่เราจะทำได้ดีแล้วก็สละในสิ่งที่เราไม่มีวันจะทำได้เก่งเท่าคนอื่น เพราะฉะนั้นการปรับตัวคือการโยกย้ายทรัพยากรจากภาคที่เราไม่เก่ง ไม่ถนัด ไปยังภาคที่เราเก่งและถนัด ถ้าหากว่าการปรับตัวคือความหมายอย่างนี้ จำเป็นไหมที่จะต้องชะลอไปอีก 10 ปี แล้วค่อยทำ ทำไม่เราไม่ทำเสียแต่เดี๋ยวนี้ ความยากลำบากของการที่จะต้องทำเดี๋ยวนี้ก็มีคนที่จมลงไปแล้วในกิจการนั้น ทำอย่างไรให้เขาถอนทุนได้ ทำอย่างไรให้เขาถอนตัวได้ในเวลาอันควร ในส่วนนี้เราก็ต้องถามว่านานเท่าไรเขาถึงจะถอนทุนได้ ผมก็มาตั้งเกณฑ์คร่าวๆ ว่าธุรกิจทั้งหลายลงทุนกัน 3 ปี 5 ปี ก็ถอนทุนกันแล้ว ถ้าอย่างนั้นเขาถอนทุนแล้วเพราะเขาลงทุนกันมาก่อน ผมมองไม่เห็นเหตุผลว่าทำไมถึงต้องรอไปถึง 10 ปี อะไรที่เกิน 5 ปี ผมคิดว่าเป็นทางที่พอรับได้แล้วสำหรับผู้ที่ยอมลงทุนไปแล้ว นอกจากนั้นเราก็อาจจะมีมาตรการของรัฐเข้าไปช่วยให้เขาถอนทุนได้เร็วขึ้นโดยวิธีการต่างๆ โดยการผ่อนปรนภาระต่างๆ วิธีการที่เกาหลี ญี่ปุ่นใช้ เมื่อเขาเห็นอันไหนเป็น sunset industry เขาก็มีสิ่งจูงใจเพื่อจะเคลื่อนย้ายผู้ผลิต ผู้ประกอบการออกไปจากภาคนั้น อันนี้ก็เป็นที่เราน่าจะนำมาใช้ประโยชน์ได้

ประเด็นที่ 6 สิ่งที่รัฐจะต้องทำถ้าหากว่าเราเปิดเสรีก็คือ ต้องประกันสิทธิในการแข่งขัน และโอกาสที่เสมอภาค เวลานี้เราเปิด ที่แล้วมาเราเปิดบ้างไม่เปิดบ้าง แต่ใน process ของการเปิดเรา ล้วนแต่เพิ่มความไม่เสมอภาคให้กับคนในประเทศ ถ้าเราเปิดเสรีอย่างตรงไปตรงมาแล้วก็น่าจะช่วยสร้าง ความโปร่งใสในส่วนนี้ได้และทำให้เกิดโอกาสที่เสมอภาคขึ้น แต่รัฐจะปล่อยอย่างนั้นไม่ได้เพราะอย่างที่ ท่านประธานเกริ่นไว้แล้วว่าในตลาดเสรีปลาใหญ่กินปลาเล็ก ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูงก็มีอำนาจต่อรองสูง มีอำนาจในการผลิตขนาดใหญ่ ได้เปรียบได้ประโยชน์ในด้านต้นทุนต่อหน่วย แล้วก็นำไปสู่การผูกขาดได้ เพราะฉะนั้นหน้าที่ของรัฐก็ต้องเข้าไปประกันตรงนี้ เข้าไปเป็นผู้จัดการเต็มต่อว่าคู่แข่งที่อ่อนแอต้องมีเต็มต่อเท่าไรถึงจะมีโอกาสในการเข้าถึงตลาด เข้าถึงวัตถุดิบและการลงทุนต่างๆ ผมคิดว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่รัฐควรจะต้องเข้าไปทำเพื่อจะแน่ใจว่าการแข่งขันเสรีนั้นเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ประเด็นที่ 7 เมื่อเปิดเสรีแล้วเราจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือขึ้นมาต่อต้านเพื่ออำนาจต่อรอง หรือเปล่า ตัวอย่างเช่น Anti - Dumping ที่กำลังคิดกันอยู่ว่าจะเป็นเครื่องมือ ผมคิดว่าอันนี้อาจจะเป็น ความเชื่อที่ยังไม่ถูกต้องทีเดียวก็ได้ในทัศนะของผม ประเทศนิวซีแลนด์ที่ท่านประธานยกตัวอย่างนั้นก็ เป็นตัวอย่างที่ดีเขายกเลิก Anti - Dumping Law เขาเปิดเสรีแล้ว การมี Anti - Dumping Law นั้น เป็นเครื่องมือสำหรับผู้ที่ต้องการสงวนการคุ้มครองป้องกันเอาไว้ แต่มีอันตรายถ้ากฎหมายออกมาไม่ รัดกุมแล้วเปิดให้ใช้ง่ายก็ใช้อย่างผิดพลาดได้ เป็นเครื่องมือให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมแก่บุคคลบาง คน อันนี้จะเป็นอันตราย เพราะฉะนั้นผมคิดว่าถ้าจะออกกฎหมาย Anti - Dumping มากี่ควรจะต้อง ดูกันให้ชัดๆว่าจะไม่นำไปสู่การใช้แบบไม่ถูกต้องนั้น

ในอีกแง่หนึ่ง ประเทศอื่นเขามี Anti - Dumping Law ก็จริง แต่ข้อตกลงในแกตต์ก็ พยายามจะอุดช่องโหว่ของการใช้กฎหมายเหล่านั้นอย่างไม่ต้อง เพราะฉะนั้นถ้าหากกฎหมายของเราที่ จะออกมาสอดคล้องกับแกตต์ก็ออกมาได้ แต่ก็อาจจะไม่จำเป็นเพราะเกือบจะไม่ใช่ประโยชน์เลยในการที่ จะใช้เป็นเครื่องมือต่อรองและคุ้มครอง ในอีกแง่หนึ่งก็คือเรามีอำนาจต่อรองหรือเปล่า Anti-Dumping Law จะ effective ไหม ผมคิดว่าตลาดของเราเล็กเกินกว่าที่ใครเขาจะยี้หระว่าถ้าเราเปิดแล้วเขาจะกระทบ กระเทือน อำนาจการต่อรองในเวทีการค้าโลกอยู่ที่ว่าใครเป็นผู้มีอำนาจซื้อแล้วผู้มีอำนาจซื้อนั้นก็เป็นผู้ที่มี อำนาจที่จะต่อรอง สหรัฐอเมริกาประเทศใหญ่ๆ เขาถือว่าเขาเป็นตลาดที่มีอำนาจซื้อสูง ถ้าเขาเลิกซื้อเขา สามารถที่จะกดราคาลงไปได้ สร้างความได้เปรียบในทางราคาของการนำเข้าได้ ผลกระทบตรงนี้ต่างหาก ที่เป็นอำนาจของการต่อรองซึ่งเราไม่มีในส่วนนั้น

ประเด็นสุดท้ายก็คือ เรื่องรูปแบบของการเปิด ผมเองคิดว่าประเด็นที่จะเปิดทันทีเปิด ทุกอย่างนั้นในทางการเมืองคงจะลำบากมาก สำหรับประเทศเราในทางปฏิบัติแล้วเหตุผลทางการเมือง สำหรับทุกฝ่ายก็คงจะรับสภาพนั้นไม่ได้ เพราะฉะนั้นมันจะเกิดความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองใน

ความหมายที่แท้จริงทีเดียว ก็คงจะไม่มีทางออกไม่ว่าใครจะเสนออันนี้ออกมาก็คงจะเป็นไปไม่ได้ แต่ว่าเปิดอย่างมีเวลาเป็นทางออกที่พอจะเป็นไปได้ มีความเสี่ยงอยู่อย่างหนึ่งก็คือว่าต้องมีหลักประกันว่าทำอย่างไรเมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วจะเปิดแน่นอน มีโอกาสที่เงื่อนไขเวลานั้นจะเปลี่ยนแปลง อันนี้ก็มีความเสี่ยงที่น่าวิตกเหมือนกัน

สำหรับการเปิดบางส่วนและเปิดเป็นบางพื้นที่ผมมีความเห็นคัดค้านอย่างรุนแรง ตัวอย่างของอาจารย์ณรงค์ชัยที่พูดถึงการเปิดเป็นบางพื้นที่นั้น ยกตัวอย่างจีน ถ้าเทียบกับไทยก็อย่างกรณีของสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ สีเหลี่ยมเศรษฐกิจ แต่ส่วนที่เปิดของจีนรวมกันแล้วใหญ่กว่าไทย เพราะฉะนั้นประเทศเล็กแค่นี้มีเหตุผลอะไรต้องมาแบ่งซอยว่าเปิดบางพื้นที่ เฉพาะภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสาน เรามีกลไกของตลาดเสรี ของ AFTA ที่ว่าด้วยเงื่อนไขของการเปิดเสรีอยู่แล้ว สิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญก็คือการพัฒนา infrastructure เพราะฉะนั้นการเปิดในบางพื้นที่ที่เพียงแค่ประเด็นของ infrastructure ไม่น่าจะอยู่ในกรอบของการเปิดเสรีเป็นบางพื้นที่ ผมขอจบแค่นี้

ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี

ขอบคุณมากครับอาจารย์ ข้อยุติสำหรับเช้าวันนี้ก็คือว่าอะไรก็ตามที่ไม่ชัดเจน เราก็ควรจะตั้งทีมทำการศึกษา ทำแผนการเปิดเสรีทางการค้าทั้งภายในและภายนอก เพราะฉะนั้นน่าจะเป็นปีที่เราประกาศว่าการบูรณาการเศรษฐกิจของไทยในสากลนี้ เรามีแผนเกี่ยวกับเรื่องการแข่งขันกับนานาชาติ แล้วก็แผนที่เราจะให้ธุรกิจภายในประเทศแข่งขันกันได้นั้นเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องที่เราควรทำอย่างยิ่ง และผู้ที่ควรทำที่สุดควรเป็น กนศ. และผู้ที่ควรทำให้ กนศ. ก็ควรจะเป็นฝ่ายเลขาของ กนศ. โดยใช้เงินของกองทุนส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ก็จะได้แผนงานของชาติเกี่ยวกับเรื่องการเปิดเสรี ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์แก่ทุกคน ขอขอบคุณทั้ง 3 ท่านที่มาพร้อมอภิปรายบนเวทีในวันนี้ และขอยุติการอภิปรายช่วงเช้าแต่เพียงเท่านี้ ขอขอบคุณครับ

